

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliitikasta 2009

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliitikka 2009 (VNS 1/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pääministeri Matti Vanhanen
- ulkoministeri Alexander Stubb
- puolustusministeri Jyri Häkämies
- puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala
- kansliapäällikkö Kari Rimpi, puolustusministeriö
- valtiosihteeri Raimo Sailas, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Viinanen, tasavallan presidentin kanslia
- alivaltiosihteeri Markus Lyra, ulkoasiainministeriö
- ulkoasioiden alivaltiosihteeri Esko Hamilo, valtioneuvoston kanslia
- ylijohtaja Pauli Järvenpää, ylijohtaja Eero Lavonen, henkilöstöjohtaja Jari Kajavirta, ympäristöjohtaja Antti Kivipelto, kaupallinen neuvos Arto Koski, talousjohtaja Timo Norbäck, yksikön johtaja, prikaatikenraali Markku Nikkilä, puolustusasiainneuvos Helena

Partanen ja sotilasneuvonantaja, eversti Petri Hulkko, puolustusministeriö

- osastopäällikkö Elina Kalkku, yksikön päällikkö Outi Holopainen, yksikön päällikkö Timo Kantola ja lähetystöneuvos Johanna Kotkajärvi, ulkoasiainministeriö
- suurlähettiläs Heikki Talvitie
- suurlähettiläs Peter Stenlund
- suurlähettiläs Aapo Pöhlö, ulkoasiainministeriö
- suurlähettiläs Anne Sipiläinen, ulkoasiainministeriö, Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa
- puolustusasiainneuvos Janne Kuusela, Suomen erityisedustusto Natossa
- osastopäällikkö, prikaatikenraali Mikko Kirjavainen, sisäasiainministeriö, raja- ja meriosasto
- kenraaliluutnantti, Pääesikunnan päällikkö Ari Puheloinen, kenraaliluutnantti, operaatiopäällikkö Markku Koli, kenraaliluutnantti, puolustusvoimien henkilöstöpäällikkö Hannu Herranen ja lippueamiraali, tiedustelupäällikkö Georgij Alafuzoff, Pääesikunta
- kenraaliluutnantti, maavoimien komentaja Ilkka Aspara
- kenraalimajuri, ilmavoimien komentaja Jarmo Lindberg
- vara-amiraali, merivoimien komentaja Hans Holmström
- kenraalimajuri, Suomen sotilasedustaja EU:ssa ja Natossa Juha Kilpiä

- prikaatikenraali, operaatiopäällikkö Esa Pulkkinen, Euroopan unionin sotilasesikunta
- insinööriprikaatikenraali, Euroopan puolustusviraston osastopäällikkö Jukka Juusti
- eversti Erik Erroll, Strategian laitos
- eversti Eero Pyötsiä, Porin Prikaati
- eversti Jorma Aherto, Pohjanmaan Sotilasläänin Esikunta
- eversti Ville Hyvärinen, Pohjois-Karjalan Prikaati
- eversti Jukka Hyttinen, Savo-Karjalan Sotilasläänin Esikunta
- eversti Mauri Koskela, Sodankylän Jääkäriprikaati
- everstilutnantti Pekka Helasterä, Lapin Sotilasläänin Esikunta
- turvallisuusjohtaja Timo Härkönen, valtioneuvoston kanslia
- toimitusjohtaja Ilkka Kananen, Huoltovarmuuskeskus
- toimitusjohtaja Heikki Allonen, Patria Oyj
- strategiaryhmän puheenjohtaja Jan Koivurinta ja ryhmäpäällikkö Henrik Nordell, Suomen Puolustus- ja ilmailuteollisuusyhdistys ry
- apulaispäällikkö Petri Knaape, suojelupoliisi
- tutkimuspäällikkö Pekka Sutela, Suomen Pankki
- professori Tuomas Forsberg, Helsingin yliopisto
- dosentti Lassi Heininen, Lapin yliopisto
- tutkimusjohtaja Mikko H. Hyppönen, F-Secure Oyj
- puheenjohtaja Harri Westerlund, Upseeriliitto ry
- puheenjohtaja Petteri Leino, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Antti Kuivalainen, Päälysteliitto ry
- sopimustoimitsija Sami Matikainen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto ry JHL
- toiminnanjohtaja Pekka Tuunanen, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- järjestösihteeri Pekka Alhovaara, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- toiminnanjohtaja Olli Nyberg, Reserviläisliitto — Reservin Aliupseerien Liitto ry
- toiminnanjohtaja Janne Kosonen, Suomen Reserviupseeriliitto
- pääsihteeri Lotta Mertsalmi, Naisten valmiusliitto ry
- pääsihteeri Eekku Aromaa, Sadankomitea
- puheenjohtaja Kalevi Suomela, Suomen Rauhanliitto — YK-yhdistys
- toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto.

Lisäksi kirjallisen lausuntonsa ovat antaneet:

- Palkansaajajärjestö Pardia ry
- johtaja Raimo Väyrynen, Ulkopoliittinen instituutti

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Puolustusvaliokunnan tarkastelukulma turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon

Puolustusvaliokunta keskittyy tässä lausunnossaan selonteon puolustuspoliittiseen osuuteen. Kattavan kokonaiskuvan antamiseksi Suomen puolustuksen kehittämistarpeista ja painopistealueista on lausunnossa välttämätöntä tarkastella myös Suomen turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä keskeisten toimijoiden ja kehityskulkujen kannalta. Valiokunta toteaa, että

Suomen kannalta merkittävimpiä kansainvälisiä organisaatioita ovat YK, EU ja Nato, joiden toiminta vaikuttaa merkittäväällä tavalla Suomen valitsemaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen toimintalinjaan.

Suomelle keskeisten kansainvälisten järjestöjen lisäksi on tarpeen arvioida myös Yhdysvaltain ja Venäjän kehitystä sekä turvallisuuspoliittista tilannetta Pohjois-Euroopassa. Lähialueen tarkastelussa erityistä painoarvoa valiokunnan lausunnossa annetaan syventyvälle pohjoismaiselle puolustuspoliittiselle yhteistyölle.

Taustaa

Kylmän sodan aikana suomalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa johti tasavallan presidentti. Parlamentaarista ulottuvuutta prosessissa pyrittiin vahvistamaan parlamentaaristen puolustuskomiteoiden kautta 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa. Keskeisenä tavoitteena oli sitouttaa poliittisia toimijoita puolustusvoimien kehittämiseen erityisesti materiaalsen suorituskyvyn osalta. Kolmannen komiteatyöskentelyn (1980—1981) jälkeen prosessi koettiin kuitenkin liian raskaaksi ja sitä päätettiin keventää. Parlamentaarisen puolustuspoliittisen toimikunnan (1986) ja sitä seuranneen puolustuspoliittisen neuvottelukunnan (1990) valitsema työmenetelmä olikin edeltäjiään kevyempi.

Kylmän sodan päättyminen ja Suomen EU-jäsenyys muuttivat merkittävällä tavalla Suomesa käytävää turvallisuuspoliittista keskustelua. Kehitys johti 1990-luvun puolivälissä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selontekomenettelyn luomiseen. Ensimmäinen valtioneuvoston selonteko, joka annettiin vuonna 1995, keskittyi vain turvallisuuspolitiikkaan, eikä siinä ollut erikseen puolustuspoliittisia linjauksia. Nyky- muotoisia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekoja on annettu vuosina 1997, 2001, 2004 ja nyt vuonna 2009.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen rakenne

Valiokunta pitää turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen rakennetta ongelmallisena. Nyt käsitellyssä olevan selonteon alussa tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä, min- kä jälkeen arvioidaan sen muutoksen vaikutuksia Suomeen. Tätä seuraavat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset toimintalinjaukset. Viimeisessä luvussa linjaukset sovelletaan käytäntöön Suomen turvallisuuden kehittämiseksi. Valittu lähestymistapa johtaa siihen, että laaja-alainen turvallisuusympäristön kuvaus, jossa korostuvat ei-sotilaalliset uhat, ja selonteon puolustuspoliittinen osuus, jossa puolustusvoimille annetaan kehityslinjauksia, eivät ole loogisessa yhteydessä toisiinsa.

Selonteon käyttöarvoa laskee sen rakenteellinen heikkous. Lukija joutuu hakemaan Suomen kantoja useiden eri lukujen alta muodostaakseen kokonaisnäkömyksen eri asiakokonaisuuksista. Kannanotot eivät välttämättä myöskään ole aivan linjassa keskenään, mistä yhtenä osoitukse- na ovat selonteon Naton NRF-joukkoja koskevat muotoilut.

Valiokunta toteaa, että puolustusvoimien kehittämistä koskeva osio on koko ajan supistunut selonteoissa. Vuoden 1997 selonteossa puolustusvoimien kehittämislinjaukset veivät noin puolet kokonaissivumäärästä, nyt osuus on las- kenut alle viidennekseen. Keskeinen syy puolustus- keittämistä koskevan osion supistumiseen on selonteon tarkastelukulman muuttumi- nen. Turvallisuuspolitiikka on perinteisesti va- rautunut suoriin turvallisuusuhkiin, jolloin uh- kien taustalla on tietoinen, poliittinen yhteiskun- nan vahingoittamiseen tähtäävä tarkoitus tai sil- lä uhkaaminen. Näiden toimien takaa löytyy yhtä lailla valtiollisia kuin ei-valtiollisia toimi- joita.

Vuoden 2004 selonteon lailla valtioneuvos- ton turvallisuus- ja puolustuspoliittista selonte- koa 2009 valmisteltiin laajan turvallisuuskäsi- teen pohjalta. Valittu tarkastelukulma merkitsee käytännössä sitä, että periaatteessa kaikki kansa- laisten olemassaoloon, hyvinvointiin ja identi- teettiin todellisesti tai potentiaalisesti kohdistu- vat vakavat uhkatekijät tuodaan turvallisuuspo- liitiikan piiriin. Tällaisia haasteita ovat esimer- kiksi ilmastonmuutos, ympäristöongelmat ja väestönkasvu. Valiokunta korostaa, ettei näihin uhkiin ole mahdollista vastata perinteisen tur- vallisuuspolitiikan keinoin, vaan laajalla ja tii- viillä kansainvälisellä yhteistyöllä.

Laaja turvallisuuskäsite soveltuu valiokun- nan mielestä hyvin lähtökohdaksi esimerkiksi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaa- misen strategia-asiakirjan valmisteluun, mutta puolustusvoimien kehittämisen kannalta käsite on ongelmallinen. Selonteossa turvallisuuskysy- myksiä kuvataan hyvin laajasti ja useiden hallin- nonalojen kautta, mutta vain puolustusvoimille on annettu suorituskykyvaatimuksia. Erilaisten turvallisuusuhkien realisoidumisen todennäköi-

syöttä ja näiden uhkien muutosta toisiinsa verrattuna ei selonteossa arvioida. Tämä vaikeuttaa johtopäätösten tekoa, jotka koskevat resurssien kohdentamista turvallisuuden eri sektoreille.

Puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen vaatii pitkäjänteisyyttä. Valiokunta näkee tarpeelliseksi myös jatkossa antaa puolustusvoimia koskevia pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmia selontekojen kautta. Mittavien materiaalihankkeiden suunnittelu-, hankinta- ja elinkaari-päivitykset vievät useita kymmeniä vuosia, mikä korostaa hallituskausien yli vaadittavaa sitoutumista puolustuskyvyn ylläpitämiseen.

Valiokunta toteaa, että selontekojen aikaperspektiivi on noin 8 vuotta. Resurssilinjauksiin tehdyillä pienilläkin tarkistuksilla on merkittävä vaikutus puolustusvoimien toiminnan suunnitteluun. Vuoden 2004 selonteon valmistuttua puolustushallinnon määrärahoja leikattiin selontekolinjausten vastaisesti 40 miljoonalla eurolla, mikä johti kertausharjoitusten merkittävään supistamiseen vuosina 2006 ja 2007.

Parlamentaarisen seurantaryhmän rooli

Vuoden 2004 selontekoprosessiin osallistui ensimmäistä kertaa myös kaikki puolueet käsittävä parlamentaarinen seurantaryhmä. Seurantaryhmän asettamisella on pyritty tuomaan jo selonteon valmisteluvaiheessa parlamentaarista näkemystä prosessiin. Seurantaryhmä osallistui myös tämänkertaiseen selontekoprosessiin. Ryhmän asettamispäätöksessä 20.9.2007 sen tehtävästä todetaan seuraavaa: "Seurantaryhmän tarkoituksena on tarkastella Suomen turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä." Seurantaryhmä tuotti, kuten vuonna 2004, oman arvionsa Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta toimintaympäristöstä sekä puolustusvoimien kehittämistarpeista.

Valiokunta toteaa, että seurantaryhmä-nimitys on harhaanjohtava, sillä ryhmän toiminnassa korostuu rinnakkainen, jopa ennakoiva toiminta varsinaiseen selontekoprosessiin nähden. Seurantaryhmä tekee omia arvioitaan Suomen tur-

vallisuusympäristöstä, ja sen esittämien suosituksien odotetaan vaikuttavan valtioneuvoston selonteon sisältöön. Valtioneuvoston puolelta on taas korostettu, että kyse on valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle. Ongelmaksi muodostuvat näin ollen mahdolliset eriaävät näkemykset tai painotukset seurantaryhmän raportin ja selonteon kesken.

Vuoden 2004 selonteossa seurantaryhmän työhön viitattiin seuraavasti: "Seurantaryhmän raportti on toiminut tärkeänä tukena valtioneuvoston laatiessa omia arvioitejaan ja linjauksiaan ja toteuttanut eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistyötä, josta sovittiin edellisen selonteon käsittelyn yhteydessä." Vuoden 2009 selonteon johdannossa todetaan, että parlamentaarisen seurantaryhmän raportti on ollut selonteon valmistelijoiden käytössä. Selonteossa on myös muutama suora viittaus seurantaryhmän näkemyksiin, muun muassa seurantaryhmän Nato-yhteistyölinjaukseen valtioneuvoston omien Nato-kantojen esittelyn lisäksi. Valiokunta huomauttaa, että pääsääntöisesti seurantaryhmän työssä esiin nousevat näkemykset on huomioitu nyt käsillä olevassa selonteossa, joskin myös tiettyjä näkemyseroja löytyy.

Valiokunta pitää seurantaryhmän perusajatusta — jossa turvallisuus- ja puolustuspoliittisille linjauksille pyritään hakemaan yli puoluerajat ylittävää yhteistä näkemystä — jatkossakin välttämättömänä edellytyksenä puolustussuunnittelun riittävälle pitkäjänteisyydelle. Selonteon valmisteluprosessia ja mahdollisen tulevan seurantaryhmän tarkempaa toimiesiäntoa on syytä kuitenkin pohtia nyt saatujen kokemusten valossa.

Yhteenveto selontekoprosessin jatkamisesta

Valiokunta toteaa, että selontekomenettelystä on tullut keskeinen Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjauksen väline. Selontekoihin liittyvä laaja-alainen ja syvälinen käsittely eduskunnassa on lisännyt turvallisuus- ja puolustuspoliittisista linjauksista käytävää avointa yhteiskunnallista keskustelua. Puolustusvoimien toiminnan suunnitelmallinen kehittäminen

vaatii myös jatkossa pitkän aikavälin linjauksia. Valiokunta pitää näitä keskeisinä näkökohtina arvioitaessa selontekoprosessin jatkamisen mielekkyyttä.

Selontekoprosessia on kuitenkin välttämätöntä kehittää. Turvallisuusympäristön seurannassa 4 vuoden aikajänne on liian hidas ja joustamaton. Turvallisuusympäristön kehityksessä saatetaan tapahtua muutoksia nopeastikin huolimatta siitä, että selonteossa turvallisuusympäristöä on kuvattu laajasti ja yksityiskohtaisesti. Uuden selonteon osalta jo nyt nähtävissä oleva muutos, jolla on merkittäviä vaikutuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja jota ei ole ehditty ottamaan riittävästi huomioon valmisteluprosessissa, on esimerkiksi syksyllä 2008 alkanut globaali finanssi- ja talouskriisi.

Valiokunta toteaa, että globaalilla finanssi- ja talouskriisillä on myös huomattava turvallisuuspoliittinen merkitys kriisin vaikuttaessa sekä kehittyneiden että erityisesti kehittyvien maiden yhteiskunnalliseen vakauteen. Talouskriisi on toisaalta entisestään korostanut maailman maiden välistä keskinäisriippuvuutta ja tiiviin kansainvälisen yhteistyön merkitystä kansallisvaltioiden omien toimien osoittautuessa riittämättömiksi.

Valiokunta esittää turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon — tai vastaavan pitkän aikavälin puolustusvoimien kehittämistarpeita linjaavan strategisen selvityksen — tuomista heti vaalikauden alussa eduskunnan käsittelyyn. Valiokunta korostaa, että turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on asiakirja, jonka käsittelyssä keskeisten valtioelinten tulee olla täysipainoisesti mukana. Valiokunta pitää tärkeänä, että säännöllisesti tapahtuvaa ajankohtaiskeskustelua turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta eduskunnassa kehitetään. Tähän ajankohtaiskeskusteluun on kytkettävä mukaan keskeiset valiokunnat. Puolustusvaliokunta toteaa lisäksi, että turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tai vastaavan asiakirjan valmisteluprosessiin ja rakenteen kehittämiseen löytyy tutkimisen ar-

voisia malleja Ruotsista ja Norjasta sekä esimerkiksi Britanniasta¹.

Yksityiskohtaiset perustelut

Tiivistävä kansainvälinen yhteistyö

Yhdistyneiden Kansakuntien merkitys kansainvälisessä politiikassa

Valiokunta toteaa, että maailman maiden välinen keskinäisriippuvuus on lisääntynyt merkittävästi koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan. Monenkeskinen yhteistyö on usein ainoa tapa, jolla uusia turvallisuushaasteita voidaan menetyksellisesti torjua. Kansainvälisen toiminnan tehokkuus on kuitenkin aina riippuvainen yleisestä kansainvälispoliittisesta tilanteesta, joka heijastuu myös YK:n turvallisuusneuvoston toimintakykyyn.

Valiokunta korostaa, että kansainvälisen järjestelmän kannalta YK on yhä keskeisessä asemassa ja tarjoaa ainoan foorumin, jonka kautta

¹ Ruotsissa puolustustoimikunta (försvarsberedning) on hallituksen ja valtiopäiväpuolueiden välinen yhteistyöelin. Sen tavoitteena on edistää yhteisymmärrystä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Vuonna 2007 puolustustoimikunta laati Ruotsin turvallisuuspoliittisen ympäristöarvion ja esitti seuraavana vuonna arvionsa turvallisuusympäristön vaikutuksista puolustusvoimien kehittämiseksi. Hallituksen linjauksia valmisteltaessa käytetään taustamateriaalina sekä puolustustoimikunnan että puolustusvoimien omia kehittämisesityksiä. Norjassa eri puolueiden edustajista koostuva puolustuspoliittinen toimikunta (försvarspolitisk utvalg) laatii näkemyksensä Norjan turvallisuusympäristöstä ja puolustusvoimien kehittämisestä. Sen rinnalla puolustusvoimien komentaja taas laatii oman esityksensä puolustusvoimien kehittämisestä (försvarsstudie). Nämä esitykset valmistellaan rinnakkain, ja niiden pohjalta virkamiesryhmä valmistelee hallituksen linjauksen, joka annetaan parlamentin käsiteltäväksi. Britanniassa julkaistiin 19.3.2008 pääministerin kanslian johdolla valmisteltu kansallinen turvallisuusstrategia (National Security Strategy). Puolustusvoimien resurssija tarkastellaan strategisessa puolustus selvityksessä. Viimeisin strateginen puolustus selvitys on laadittu vuonna 1998, minkä jälkeen siihen on vuonna 2002 lisätty luku armeijan roolista terrorismin vastaisessa työssä sekä vuonna 2003 laadittu suppea päivitys.

kaikki maailman valtiot voivat käsitellä myös turvallisuutta koskevia kysymyksiä.

YK:n puitteissa tehtävän työn merkitystä ei ole vähentänyt alueellisen tason tiivistyvä yhteistyö. Kansainvälisiin haasteisiin vastaamisessa YK tarvitsee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Yhdysvaltojen asema ja Aasian maiden nousu maailmanpolitiikassa

Yhdysvallat on globaali suurvalta poliittisen ja sotilaallisen merkityksensä vuoksi. Sen päätöksillä ja toiminnalla on merkittävä vaikutus kansainväliseen turvallisuuskehitykseen. Valiokunta toteaa, että Yhdysvaltojen puolustusmenot ovat noin puolet maailman kokonaispuolustusmenoista maan puolustusbudjetin ollessa vuonna 2009 noin 513 miljardia dollaria. Tähän summaan eivät vielä sisälly Irakin ja Afganistanin sodan noin 140 miljardin dollarin kustannukset. Muista maista Kiinan arvioidaan käyttävän puolustukseen noin 100 miljardia dollaria. Kiinan jälkeen puolustukseen käyttävät eniten rahaa Ranska ja Britannia noin 60 miljardin dollarin budjetillaan.

Presidentti Obaman hallinnon myötä Yhdysvaltojen odotetaan hakevan monenkeskisen yhteistyön elvyttämistä ja ulkopoliittikan kansainvälisen hyväksynnän ja oikeutuksen palauttamista suurvalta-asemasta kuitenkin tinkimättä. Päämääränsä saavuttaakseen Yhdysvallat tarvitsee kumppaneita ja liittolaisia. Yhdysvaltain uusi hallinto on valiokunnan mielestä toimillaan jo konkreettisesti osoittanut, että Yhdysvallat hakee maailman ongelmien ratkaisussa monenkeskistä yhteistyötä.

Kiinan painoarvoa kansainvälisenä toimijana korostaa sen 1,3 miljardin ihmisen väestön lisäksi nopea talouskasvu, ydinasevaltion status sekä YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsenyys. Maan nousevasta roolista maailmanpolitiikassa on yhtenä konkreettisenä esimerkkinä sen näkyvä toiminta Afrikassa. Kiina on viime vuosina panostanut voimakkaasti myös asevoimiensa kehittämiseen, ja sen puolustusbudjetti on Yhdysvaltain jälkeen maailman toiseksi suurin.

Kiinan lisäksi Aasiassa on muita merkittäviä maita, joilla tulee olemaan niin taloudellisesti, poliittisesti kuin sotilaallisestikin yhä merkittävämpi rooli maailmanlaajuisesti. Etenkin Intialla on valiokunnan arvion mukaan potentiaalia nousta kansainvälisen politiikan keskiöön tulevaisuudessa. Intian väkiluvun arvioidaan 15 vuoden kuluessa lähestyvän 1,4 miljardin ihmisen rajaa, mikä tekisi siitä maailman väkirikkaimman valtion.

Euroopan unioni

Euroopan unioni turvallisuuspoliittisena toimijana

Euroopan unioni on turvallisuuspolitiikassa Suomelle keskeinen viitekehys. Selonteossa todetaan, että EU-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta. Unionin jäsenenä Suomi on osa poliittista liittoa, jonka jäseniä yhdistää vahva yhteensuuluvuus ja tahto toimia yhdessä. Unioni on 2000-luvulla käynnistänyt lukuisia siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan operaatioita. Valiokunnan arvion mukaan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka kehittyy edelleen, ja on odotettavissa, että sen syventämiseksi tehdään merkittäviä uusia aloitteita etenkin pysyvän rakenteellisen yhteistyön kautta.

Selonteossa todetaan, että on Suomen etujen mukaista osallistua aktiivisesti unionin kriisinhallintaoperaatioihin, siviili- ja sotilasvoimavarojen kehittämiseen sekä Euroopan puolustusviraston toimintaan. Suomi toimii unionin yhteisvastuulausekkeen mukaisesti ja ottaa vakavasti jäsenmaiden keskinäisen avunantovelvoitteen. Valiokunta yhtyy näihin selonteossa esitettyihin näkemyksiin.

EU:n yhteisvastuulauseke ja avunantovelvoite

Valiokunta toteaa, että unionin yhteisvastuulausekkeen mukainen toiminta on jo huomioitu puolustusvoimista annetussa laissa sekä asevelvollisuuslaissa. Avun antaminen toiselle unionimaalle voisi tilanteen mukaan olla esimerkiksi

erikoiskoulutetun sotilashenkilöstön tai asevelvollisten joukkojen lähettämistä, lääkintämateriaalia ja kuljetuskalustoa. Toiminta saattaa edellyttää puolustusvoimilta myös joukkojen lähettämistä toisen unionimaan alueelle muun muassa tulvien torjumiseen, metsäpalojen sammuttamiseen ja evakuointien tukemiseen. Apua koskeva toisen valtion pyyntö voidaan kanavoida myös jonkin kansainvälisen järjestön kautta. Asevelvollisten osalta vaaditaan heidän nimenomainen suostumuksensa virka-aputehtävään osallistumiseen. Puolustusvoimia koskevassa laissa (551/2007) säädetään, että avun antamisessa ei saa käyttää voimakeinoja. Puolustusvaliokunta pitää edellä esitettyjä rajauksia tärkeinä ulkomaille annettavan sotilasavun suhteen.

Avunantovelvoitteen osalta selonteossa huomautetaan, ettei unionilla ole omaa puolustus suunnittelua eikä yhteisen puolustuksen vaatimia poliittis-sotilaallisia rakenteita. Valiokunta toteaa saamaansa selvitykseen perustuen, ettei unioni pyri luomaan unionimaiden kesken vastaavaa kollektiivisen puolustuksen rakennetta kuin mitä Natolla on. Tähän ei unionimailla ole poliittista halua eikä resursseja. Valiokunta huomauttaa, että Naton esikuntarakenteessa työskentelee noin 13 000 henkeä, ja unionin Brysselissä toimivassa sotilasesikunnassa toimii puolestaan tällä hetkellä noin 200 henkeä.

Unionin keskittyminen voimavaratyössään sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittämiseen ei valiokunnan mielestä ole kuitenkaan ristiriidassa selonteon sen näkemyksen kanssa, että mahdollisuus avun saamiseen muilta unionimailta nostaa hyökkäyskynnystä ja parantaa Suomen kykyjä mahdollisen hyökkäyksen ennalta ehkäisemiseksi.

Valiokunta toteaa, että EU:n avunantovelvoite on kansainvälisoikeudellisesti sitova, mutta sen merkitys rakentuu ennen kaikkea EU-maiden tiiviille yhteenkuuluvuudelle. Laajamittainen sotilaallinen hyökkäys jotakin EU-maata kohtaan on hyvin epätodennäköinen kehityskulku. Sen sijaan sotilaalliset painostustoimet, jotka ovat kuuluneet erilaisten sotilaallisten uhkamallien sisältöön ja keinovalikoimaan jo aiemmin, ovat mahdollisia myös jatkossa. Valiokun-

ta toteaa tässä yhteydessä, että se on käsitellyt unionin avunantovelvoitteen merkitystä perusteellisesti Lissabonin sopimusta koskevassa lausunnossaan (PuVL 4/2008 vp).

Pysyvä rakenteellinen yhteistyö

Selonteon mukaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö tarjoaa käyttökelpoisen mekanismin sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen ja Suomen tulee osallistua järjestelyyn. Valiokunta huomauttaa, että pysyvä rakenteellinen yhteistyö voi käynnistyä vasta sitten, jos Lissabonin sopimus hyväksytään Irlannin kansanäänestyksessä.

Rakenteellisen yhteistyön keskeinen ajatus on, että halukkaat unionimaat voivat syventää keskinäistä yhteistyötään ilman, että kaikki unionimaat ovat työssä mukana. Valiokunta pitää tärkeänä, että lähtökohtaisesti kaikki unionimaat voivat osallistua EU:n voimavaratyön edistämiseen. EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisvahvuus on kaikkien jäsenmaiden sitoutuminen unionin kriisinhallintakyvyn kehittämiseen.

Lissabonin sopimukseen sisältyy pöytäkirja pysyvän rakenteellisen yhteistyön vaatimuksista ja niihin liittyvistä sitoumuksista. Valiokunta huomauttaa, että pöytäkirjassa kuvatut kriteerit ovat siinä määrin yleisiä, ettei niiden perusteella voida vielä valikoida yhteistyömuotoon osallistuvia maita. Valiokunta korostaa, että tarkempien kriteerien määrittelytyössä on välttämätöntä olla aktiivisesti mukana, sillä käynnistysvaiheessa yhteistyöhön mukaan tulevat maat sovitetaan määränemmistöllä. Käytettävien kriteerien tulee valiokunnan mielestä olla lähtökohtaisesti laadullisia.

Saadun selvityksen perusteella EU:n voimavaratyön kehittyessä yhä pidemmälle ei kaikissa unionimaissa kuitenkaan ole välttämättä halua eikä kykyä osallistua kaikkeen unionin sotilaalliseen kriisinhallintakykyyn liittyvään toimintaan. Tästä konkreettinen esimerkki ovat jo nyt Euroopan puolustusviraston hallinnoimat projektit, joihin voivat osallistua vain halukkaat ja kyvykkäät unionimaat.

Saadun selvityksen mukaan Euroopan puolustusviraston puitteissa on käynnistetty muun

muassa eurooppalainen satelliittiprojekti, johon mukaan pääseminen edellyttää unionimaalta noin 100 miljoonan euron panosta. Tietoa tämän hankkeen etenemisestä ei jaeta kuin projektiin osallistuville maille, ja viraston sisälläkin hankkeeseen voivat osallistua vain projektiin osallistuvien jäsenmaiden edustajat. Euroopan puolustusviraston ulkopuolella on käynnissä myös voimavarahankkeita, joihin kaikki unionimaat eivät osallistu. Eräs tällainen aloite on Ranskan ja Britannian käynnistämä projekti helikoptereiden paremmasta saatavuudesta sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Vastaavanlaisia hankkeita tulee valiokunnan arvion mukaan jatkossa yhä lisää, ja tällaisesta eriytymisestä on pysyvässä rakenteellisessa yhteistyössä pohjimmiltaan kyse.

Valiokunta korostaa, että Suomen tulee arvioida erittäin huolellisesti, mihin EU:n voimavarahankkeisiin sen kannattaa rajallisia resursseja panostaa. Tärkeinä osallistumiskriteereinä tulee valiokunnan näkemyksen mukaan painottaa suomalaisen puolustusteollisuuden osallistumisen mahdollistavia hankkeita, kansallista puolustusta tukevia projekteja sekä kokonaisvaltaisen kriisinhallintakyvyn kehittämistä.

Euroopan puolustusvirasto ja EU-yhteistyö puolustusmateriaalikysymyksissä

Valiokunta toteaa, että globaalilla finanssi- ja talouskriisillä tulee vääjäämättä olemaan vaikutuksia eurooppalaiseen yhteistyöhön myös puolustusmateriaalikysymyksissä. Valiokunta huomauttaa, että kriisin vaikutukset eivät välttämättä ole positiivisia unionimaiden pyrkiessä turvaamaan kansallisen puolustusvälineteollisuutensa kohdistamalla hankintoja entistä enemmän vain kotimaahan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi uusien eurooppalaisten yhteistyöprojektien synnyttäminen on entistä vaikeampaa, vaikka yhteistyöhankkeiden pitäisi erityisesti vaikeina aikoina olla entistä suositumpia isompien sarjojen säästäessä yksikkökustannuksia.

Euroopan puolustusvirasto on valiokunnan mielestä jatkossakin keskeinen toimintakanava Suomelle unionimaiden välisessä puolustusvälineyhteistyössä. Suomi on alusta lähtien ollut yksi viraston voimakkaimpia tukijoita, mikä on huomioitu positiivisesti muiden unionimaiden taholta muun muassa Suomen saamien merkittävien puolustusvirastotehtävien kautta.

Puolustusvirasto, jonka toimintakenttä on puolustusmateriaalikysymyksiä huomattavasti laajempi, on toiminut viisi vuotta ja jo osoittanut hyödyllisyytensä unionin sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittämisessä. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että suomalaisittain merkittävä puolustusviraston hallinnoima uusi projekti on eurooppalainen lentokoulutusjärjestelmä (Advanced European Jet Pilot Training, AEJPT), jossa Kauhava on mukana yhtenä vaihtoehdona eurooppalaiseksi lentokoulutuskeskukseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvoston puolella jatketaan aktiivisesti pyrkimyksiä saada Kauhavalle tämä asema.

Valiokunta toteaa, että puolustusmateriaali on unionimaissa perinteisesti hankittu valtaosin kotimarkkinoilta. Kotimaisen teollisuuden suosiminen on ollut mahdollista, koska EY:n perustamissopimuksen artiklan 296 pohjalta jäsenmaat ovat voineet jättää puolustushankinnat kilpailun ulkopuolelle. Euroopan puolustusvirasto on omalla toiminnallaan pyrkinyt avaamaan eurooppalaisia puolustusvälinemarkkinoita. Konkreettinen esimerkki tästä ovat puolustusvälinehankintojen käytännesäännöt, jotka tulivat voimaan heinäkuussa 2006. Käytännesääntöjen noudattaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Perusajatus on, että kaikki yli miljoonan euron kynnysarvon ylittävät hankkeet — tiettyjä sensitiivisiä hankkeita lukuun ottamatta — kilpailutettaisiin. Euroopan puolustusvirasto pitää yllä sähköistä ilmoitustaulua, johon hankkeet voidaan ilmoittaa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytännesääntöhankkeen kautta ilmoitettujen hankintojen yhteisarvo ylitti 10 miljardia euroa

syksyllä 2008, joskaan kaikki unionimaat eivät ole tasapuolisesti hankkeitaan kilpailuttaneet.

Valiokunnan näkemyksen mukaan Suomen kannattaa olla käytännesääntöjärjestelyssä jatkossakin mukana, mutta se edellyttää myös muiden unionimaiden hankkeiden kilpailuttamista samassa laajuudessa kuin Suomikin tekee. Valiokunta korostaa, että Suomi noudattaa jo nyt monesta muusta unionimaasta poiketen varsin avointa puolustushankintojen kansainvälistä kilpailutusta, joten suomalainen puolustusvälineteollisuus hyötyy järjestelystä, jossa kaikki unionimaat ovat maksimaalisesti mukana. Valiokunta korostaa, että kilpailutuksen piiriin tulevien puolustushankintojen listan tulee olla kaikissa unionimaissa mahdollisimman yhdenmukainen tasavertaisen kilpailuasetelman takaamiseksi.

Valiokunta toteaa, että merkittävä uusi avaus EU-tason puolustusmateriaaliyhteistyössä, jota selonteossa ei ole käsitelty lainkaan, on komission aktivoituminen puolustusvälinemarkkinoiden avaamisessa. Komissio julkaisi joulukuussa 2007 puolustuspaketin, joka sisälsi tiedonannon puolustusteollisuudesta sekä kaksi säädösehdotusta (puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiiviehdotus sekä yhteisön sisäiset puolustustarvikesiirrot). Puolustusvaliokunta on käsitellyt tätä asiakokonaisuutta lausunnoissaan vuonna 2008 (PuVL 5/2008 vp ja PuVL 6/2008 vp).

Komission päätavoite on saada puolustusvälinehankinnat yhä enenevässä määrin aidon kilpailun piiriin ja osaksi EU:n sisämarkkinoita. Direktiivit tulevat voimaan keväällä 2009, ja niiden täytäntöönpano-aika on kaksi vuotta. Valiokunta toteaa, että Suomen näkemykset direktiivien sisällön valmistelussa tulivat varsin hyvin huomioiduiksi. Valiokunnan mielestä keskeisimpänä ongelmana hyväksytyssä puolustuspaketissa on se, että vastakauppavelvoitteen käyttöalue voi kaventua. Tällä on taas valiokunnan näkemyksen mukaan kielteisiä vaikutuksia muun muassa kotimaisen puolustusvälineteollisuuden elinmahdollisuuksiin sekä huoltovar-

muuskysymyksiin. Vastakauppoihin liittyvistä kysymyksistä keskustellaan myös Euroopan puolustusviraston piirissä, jonne vastakauppakysymykset valiokunnan mielestä ensisijaisesti kuuluvat.

Nato

Naton kehitys kylmän sodan jälkeen

Nato on EU:n ohella toinen Euroopan turvallisuuteen keskeisesti vaikuttava alueellinen organisaatio. Naton toiminnan painopisteen alueiksi muotoutuivat 1990-luvun puolivälistä lähtien kriisinhallintaoperaatiot, uusien jäsenmaiden mukaanotto liittokuntaan sekä kumppanuusohjelman kehittäminen Naton ulkopuolisten maiden kanssa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Naton olemassaolon perimmäisenä tarkoituksena ja ydintehtävänä säilyy kuitenkin edelleen jäsenmaidensa alueen ja väestön puolustaminen. Tätä tarkoitusta ja tehokkaampaa kriisinhallintaosallistumista silmällä pitäen Nato-maat pyrkivät kehittämään ja uudistamaan sotilaallisia suorituskykyään yhteisen puolustuksen järjestelyjen kautta. Kehitystyössä tavoitellaan erityisesti nopeaa toimintavalmiutta ja joukkojen parempaa liikuteltavuutta.

Yhdysvaltain uuden hallinnon odotetaan korostavan Naton merkitystä transatlanttisen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön keskeisimpänä foorumina. Naton lähivuosien tärkeimpiä haasteita ovat Afganistanin turvallisuustilanteen vakauttaminen yhdessä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa, suhteet Venäjään sekä toimivamman yhteistyön luominen YK:n ja EU:n kaltaisiin kansainvälisiin organisaatioihin. Valiokunta toteaa, että Naton ja YK:n pääsihteerit antoivat syyskuussa 2008 julistuksen järjestöjen yhteistyösuhteen tiivistämisestä.

Naton kehitykseen vaikuttaa myös Ranskan paluu Naton integroituihin sotilaalliseen komentorakenteeseen. Ranska on Britannian kanssa Euroopan merkittävin sotilasmahti. Ranska on osallistunut merkittävällä panoksella sekä ISAF-operaatioon Afganistanissa että Naton nopean toiminnan joukkojen valmiusvuoroihin. Tätä taustaa vasten paluupäätös, joka mahdollistaa

myös merkittävien johtotäviensä saamisen Naton sotilasrakenteessa, on valiokunnan mielestä looginen askel. Ranska tulee Naton sotilasrakenteeseen paluun jälkeenkin säilyttämään itsenäisen asemansa muun muassa oman ydinaseen johdosta.

Ranskan Nato-integraatiosta ei valiokunnan mielestä ole tehtävissä sitä johtopäätöstä, että Ranskan tuki unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi hiipuisi. Valiokunta näkee Ranskan täysivertaisen aseman Natossa voivan päinvastoin johtaa EU-Nato-yhteistyösuhteen tiivistymiseen, josta molemmat osapuolet hyötyisivät.

Saadun selvityksen mukaan menneiden vuosien voimakas laajentuminen on ajoittain koetellut liittokunnan yhtenäisyyttä. Nato on ilmaissut jatkavansa avointen ovien politiikkaa uusien jäsenehdokkaiden suhteen. Samalla sotilasliitto pyrkii aktiivisesti kehittämään erilaisia kumppanuusjärjestelyjä liittokunnan ulkopuolisiin maihin Aasiaa myöten.

Kroatian ja Albanian jäsenyyden jälkeen liittokunnassa on tällä hetkellä 28 maata. Uusien Nato-maiden pääasiallinen syy hakeutua sotilasliittoon oli alueellisen koskemattomuuden turvaaminen. Vanhoissa Nato-maissa perinteinen aluepuolustusajattelu ei kylmän sodan päättymisen jälkeen ole ollut pääasiallinen huomion kohde. Pääpaino vanhoissa Nato-maissa on ollut terrorismin vastaisessa toiminnassa sekä liittokunnan toimeenpanemissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa.

Valiokunta toteaa, että Natosta tekee kansainvälisesti merkittävän toimijan laajan jäsenpohjan lisäksi myös se, että Naton standardit, kriteerit ja ohjeistukset muodostavat yhteisen pohjan kansainväliselle sotilasyhteistyölle. Nato-standardien käyttö näkyy myös puolustusmateriaalituotannossa. Naton rauhankumppanuusmaille merkittäviä ovat myös Naton toimeenpanemat harjoitukset, jotka on pääosin avattu myös kumppanuusmaille.

Naton ja Venäjän välinen keskeinen yhteistoimintafoorumi on vuonna 2002 perustettu Nato-Venäjä-neuvosto, jossa Venäjä pystyy käymään Nato-maiden kanssa tasavertaisena kumppanina

keskusteluja erilaisista teemoista. Nato-Venäjä-yhteistyössä painotetaan niitä osa-alueita, joissa molemmilla osapuolilla on selkeitä yhteisiä intressejä. Yhteistyötä tehdäänkin esimerkiksi terrorismin vastaisessa toiminnassa ja Afganistanin vakauttamisessa.

Natolla ja Venäjällä on merkittäviä näkemuseroja erityisesti Naton jatkolaajentumisen osalta. Venäjä suhtautuu kielteisesti Naton laajentumiseen. Bukarestin Nato-huippukokouksessa huhtikuussa 2008 Nato lupasi, että Georgiasta ja Ukrainasta tulee Nato-maita. Georgian konflikti kiristi Naton ja Venäjän välejä entisestään, mutta keskusteluyhteys on taas saatu auki osapuolten kesken. Muita kiistakysymyksiä, joissa ovat mukana yhtäältä Nato ja/tai Yhdysvallat sekä toisaalta Venäjä, ovat muun muassa Yhdysvaltain ballististen ohjusten torjuntahanke, asevalvontasopimukset, vaikutusvaltakamppailu Keski-Aasian tasavalloissa ja Kosovon itsenäistyminen.

Nato ja Suomi

Suomen Nato-suhteiden perustana on toiminut vuonna 1994 solmittu rauhankumppanuussopimus. Sopimus sisältää muun muassa harjoitustoimintaa, suorituskykyjen kehittämistä ja yhteisten standardien omaksumisen. Suomi on osallistunut rauhankumppanuuden suunnitteluun ja arviointiprosessiin (PARP) vuodesta 1995. PARP-prosessin puitteissa Suomi valitsee kumppanuustavoitteita (Partnership Goals), joiden avulla sotilaallista yhteistoimintakykyä Naton kanssa kehitetään. Suorituskykyjä puolestaan arvioidaan ja todennetaan Naton OCC-ohjelman kautta (Operational Capabilities Concept).

Suomi osallistui ensimmäiseen Nato-johtoiseen kriisinhallintaoperaatioon Bosniassa (IFOR) vuonna 1996. Bosnian-operaation lisäksi Suomi on osallistunut Nato-johtoihin operaatioihin myös Kosovossa ja Afganistanissa. Operaatioihin osallistumisen osalta Suomi on tuonut esiin tarpeen kehittää yhteistyösuhdetta siten, että operaatioihin osallistuvat kumppanuusmaat saavat käyttöönsä operaation toimeenpanon kannalta oleellisen tiedon. Suomi on ollut aktiivi-

nen toimija myös Naton Trust Fund -rahastoisia, joiden avulla on hävitetty suuria määriä tarpeettomaksi käyneitä aseita, ammuksia ja räjähteitä entisissä sosialistimaissa.

Suomi on ilmaissut vuonna 2006 kiinnostuksensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoihin NRF-päivystysvuorojen ulkopuolella. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan NRF-konsepti on Natossa uudelleentarkastelun kohteena. Vasta Naton sisäisen selvitystyön valmistuttua ja kumppanuusmaiden aseman selkiytyttyä voidaan valiokunnan mielestä arvioida uudestaan, onko Suomen maaliskuussa 2008 tekemä periaatepäätös osallistumisesta NRF:ää täydentävään toimintaan mielekäs pitää voimassa.

Valiokunta toteaa, että jokaisella valtiolla on YK:n peruskirjan mukaan oikeus päättää omista turvallisuuspoliittisista ratkaisuisistaan. Suomella on tämän mukaisesti mahdollisuus niin sotilaalliseen liittoutumattomuuteen kuin myös Nato-jäsenyyden hakemiseen. Selonteossa todetaan, että laaja poliittinen yhteisymmärrys on välttämätöntä ja kansalaismielipiteen huomioiminen tärkeää mahdollisesta jäsenyydestä päättäessä. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Pohjois-Euroopan ja Venäjän kehitys

Itämeren alue

Valiokunnan näkemyksen mukaan Itämeren alueen turvallisuuspoliittinen tilanne on viime vuosina kehittynyt myönteiseen suuntaan huolimatta tietyistä näkemyseroista, joita Natolla ja Euroopan unionilla on Venäjän kanssa. Itämeri on Venäjälle turvallisuuspoliittisesti hyvin merkittävä alue. Se on yksi keskeisistä kuljetusreiteistä. Noin puolet Itämeren maiden välisestä kaupasta tapahtuu meritse. Itämeren kaasuputken rakentaminen korostaa edelleen Itämeren merkitystä energian kuljetusväylänä.

Valiokunnan arvion mukaan sekä Venäjällä että sen kauppakumppaneilla on vahva intressi pitää tämä kuljetusreitti toimivana ja avoimena, mikä vähentää merkittävästi aseellisen konfliktin uhkaa Itämeren alueella. Todennäköisin turvallisuushuoli, jonka ennaltaehkäisyyn pitää va-

liokunnan mielestä kiinnittää erityistä huomiota, liittyy merikuljetusten lisääntymiseen ja niiden muodostamaan kasvavaan onnettomuusriskiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii omalla toiminnallaan aktiivisesti edistämään Itämeren alueen turvallisuus- ja kauppapoliittista yhteistyötä. Konkreettinen hanke, josta hyötyisivät kaikki alueen maat ja jonka eteenpäin viemisessä Suomella on tärkeä rooli ja erityisosaamista, on yhteinen ilma- ja merivalvontakuva. Valiokunnan näkemyksen mukaan esimerkiksi yhteisellä merivalvontakuvalla olisi merkittävä meriliikenneonnettomuuksia ehkäisevä vaikutus.

Venäjä 2000-luvulla

Saadun selvityksen mukaan Venäjää voidaan luonnehtia keskusjohtoiseksi markkinataloudeksi, jonka talouskasvu on pitkälti riippuvaista energian ja raaka-aineiden hintakehityksestä. Venäjä on sitoutunut yhteiseurooppalaiseen arvopohjaan erityisesti Euroopan neuvoston kautta, mutta näiden normien toimeenpanossa on puutteita. Myös sananvapaudessa on merkittäviä puutteita. Esimerkiksi sähköinen viestintä (radio ja TV) on lähes täysin valtion kontrolloumaa.

Valiokunta toteaa, että Venäjä käyttää asemaansa öljyn ja kaasun viejänä oman vaikutusvaltansa turvaamiseen ja kasvattamiseen tavoitellen suurvalta-aseman palauttamista. Venäjän keskeisiä turvallisuuspoliittisia tavoitteita on valtiollisen yhtenäisyyden säilyttämisen ohella kyky turvata Moskovan, Pietarin ja Kuolan alueet. Eurooppa on Venäjälle luonteva kumppani ja keskeinen markkina sen energiaviennille. Venäjä ei kuitenkaan hae pidemmälle menevää poliittista integraatiota Euroopan kanssa.

Valiokunta toteaa, että presidentti Medvedev linjasi elokuussa 2008 Venäjän keskeisiä turvallisuuspoliittisia tavoitteita toteamalla maan pyrkivän välttämään vastakkainasettelua, toimivan etujensa ajamisessa kansainvälisen oikeuden puitteissa ja pyrkivän moninapaisen maailmanjärjestyksen luomiseen. Medvedev linjasi myös, että Venäjä katsoo tiettyjen alueiden olevan sel-

laisia, joilla Venäjällä on etuoikeutettuja intressejä (privileged interests).²

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Venäjä kehittää asevoimiaan turvatakseen taloudelliset ja poliittiset etunsa. Venäjän puolustusvoimien tavoitteena on kyky suoriutua kahdesta samanaikaisesta konfliktista, mikä korostaa lisävoiman nopeaa siirtokykyä.

Asiantuntija-arvion mukaan keskeinen kehityskulku tarkasteltaessa Venäjän asevoimien kehitystä viimeisten kymmenen vuoden aikana on asevoimien rahoituksen suhteellisen kohtuullinen osuus valtion kokonaisbudjetista (2,5—2,8 % BKT:stä, vuonna 2008 noin 26 miljardia euroa). Merkittävä osa Venäjän puolustusbudjetista osoitetaan ydinaseiden uudistamiseen konventionaalisen aseistuksen uusimistahdin pyydessä varsin maltillisena. Venäjälle ydinase on olennainen. Sen kautta maa pystyy ylläpitämään tasapaino- ja peloteasemaa suhteessa Yhdysvaltoihin ja Kiinaan.

Saadun selvityksen mukaan talouskriisin helittäessä Venäjä tulee jälleen keskittymään vararahastojen keräämiseen sekä ulkomaisen velan maksuun, jotta valtio olisi riippumaton ulkopuolisista rahoittajista. Tätä taustaa vasten merkittävät uudet satsaukset puolustusvoimiin eivät ole todennäköisiä, vaan puolustusmenoja kasvatetaan linjassa valtiontalouden muiden menojen kanssa.

Valiokunta toteaa, että Venäjällä on käynnissä asevoimien modernisointiohjelma, johon on tarkoitus käyttää vuosina 2007—2015 noin 145 miljardia euroa. Tavoitteena on, että modernin kaluston määrä nousee vuoteen 2015 mennessä 30 %:iin ja vuonna 2020 kokonaisuudessaan 70 % kalustosta olisi uutta asemateriaalia. Materiaaliohjelmien lisäksi varoja ohjataan sosiaalipoliittisiin ohjelmiin, joilla parannetaan ammattisotilaiden elinolosuhteita ja palkkausta. Myös asevelvollisten asemaa on pyritty kohentamaan ja simputusta kitkemään.

Modernisointiohjelmien toteutuminen tässä laajuudessa riippuu valiokunnan saaman selvi-

tyksen mukaan oleellisesti öljyn ja kaasun hinnan kehityksestä. Pelkästään öljyn hinnan puolittuminen vähentää verotuloja neljänneksellä. Uusi budjettiarvio onkin johtamassa puolustusbudjetin 1,8 miljardin euron leikkaukseen tänä vuonna. Venäjän modernisointiohjelmien läpiviemiseen vaikuttaa merkittävästi myös korkea inflaatio.

Asevelvollisuus Venäjällä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan erittäin suurissa vaikeuksissa. Vain noin 10 prosenttia miesikäluokasta suorittaa asepalveluksen, ja siitä ovat kokonaan vapautettuja muun muassa korkeakouluopiskelijat. Venäjän tavoitteena onkin siirtymisen vahvuudeltaan noin miljoonan hengen ammattiarmeijaan vuoteen 2016 mennessä. Ammattimaistumisen myötä Venäjän asevoimien suorituskyky paranee oleellisesti. Uusi kalusto ja sopimussotilaat — joiden määrä oli vuonna 2008 noin 200 000 sotilasta — on tarkoitus osoittaa ensisijaisesti asevoimien korkean valmiuden yhtymille. Jäykkä divisioonataso korvataan prikaatinkokoonpanolla. Asevoimien uudistamisprosessi on valiokunnan saaman selvityksen mukaan riippuvainen lähivuosien talouskehityksestä.

Yhteenvedona valiokunta arvioi, ettei Venäjä muodosta Suomelle sotilaallista uhkaa. Suomi on Venäjälle hyvä naapuri ja tärkeä kauppakumppani. Saadun selvityksen mukaan Venäjän turvallisuuspoliittiset haasteet ovat Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa, johon painopistesuuntaan myös merkittävin osa maavoimien joukoista on keskitetty. Vaikka Venäjän sotilasdoktriinia voidaan luonnehtia puolustukselliseksi, osoitti Georgian sota, että Venäjä on valmis tarvittaessa turvaamaan elintärkeinä pitämänsä kansalliset etunsa lähi-alueillaan myös aseellisen voiman käytöllä.

Itämeren alueella kansainvälispoliittista tilannetta voi valiokunnan arvion mukaan kiristää myös Baltian maiden venäläisvähemmistöjen tilanne. Venäjä on luvannut tarvittaessa tukea ulkomailla asuvia kansalaisiaan. Venäjä on solmi-

² Katso esimerkiksi www.geneva.mid.ru/digests/digest-sept2008-51.doc

nut Abhasian ja Etelä-Ossetian kanssa puolustussopimuksen. Valiokunta nostaa lähialueen epävarmuustekijöinä esiin myös Ukrainan epävakaan sisäpoliittisen tilanteen ja maan Nato-yritykset, jotka ovat merkittävällä tavalla kiistäneet Ukrainan ja Venäjän suhteita.

Pohjoisten alueiden kasvava merkitys

Valiokunta toteaa, että arktisten alueiden kasvava merkitystä ei selonteossa kuvata riittävällä tarkkuudella. Selonteossa tuodaan esiin, että arktisilla alueilla on arviolta 13 % maailman hyödyntämättömistä öljyvaroista ja 30 % hyödyntämättömistä kaasuvaroista. Lisäksi mainitaan, että merenpohjan luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyy ratkaisemattomia kansainvälis-oikeudellisia kysymyksiä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan arktisen alueen turvallisuuspoliittista tilannetta voidaan kokonaisuutena pitää varsin vakaana. Alueen maat pyrkivät neuvotteluteitse — muun muassa YK:n merioikeusyleissopimuksen kautta — hakemaan kiistakysymyksiin ratkaisua. Saadun selvityksen mukaan myös Yhdysvallat on ratifioimassa merioikeusyleissopimuksen. Arktisen alueen maiden halua hakea neuvotteluratkaisua kiistakysymyksiin lisää se, että riidattomat kansainvälisen oikeuden tulkinnat vahvistaisivat niiden asemaa suhteessa alueen ulkopuolisiin toimijoihin. Tämä mahdollistaisi aikanaan myös luonnonvarojen hyödyntämisen.

Saadun selvityksen mukaan arktisen alueen energiavarojen hyödyntäminen esimerkiksi Barentsinmeren mannerjalustan osalta on teknisesti erittäin vaikeaa ja kallista. Energiaresurssien hyödyntäminen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä onkin mahdollista vain vakaisissa olosuhteissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Norjalla on paras tietotaito arktisten alueiden energia- ja kaasuvarojen hyödyntämisestä. Venäjän neuvotteluasemaa taas vahvistaa se, että sillä ei ole erityistä kiirettä päästä neuvotteluisa nopeaan ratkaisuun, koska Siperian kaasu- ja öljyvarojen hyödyntäminen tulee olemaan vielä pitkään huomattavasti edullisempaa kuin öljyn- tai kaasuntuotanto arktisilla merialueilla.

Merenpohjan luonnonvarojen lisäksi arktisen alueen merkitys on korostumassa myös mahdollisesti avautuvien uusien kuljetusväylien kautta pohjoisten alueiden jääpeitteiden sulaessa. Valiokunta toteaa, että Koillis- ja Luoteisväylä lyhentäisivät oleellisesti kuljetusmatkaa Aasiaan. Ennen väylien käyttöönottoa pitäisi ratkaista myös kysymys siitä, kulkevatko reitit kansainvälisellä vesialueella. Kanada katsoo Luoteisväylän osalta reitin tiettyjen salmien kuuluvan sen sisävesiin. Koillisväylä kulkisi taas lähellä Venäjän rannikkoa koko matkan, ja Venäjä haluaa pitää väylän omassa hallinnassaan.

Yhteenvedona valiokunta toteaa että arktisen alueen geostrategisen merkityksen kasvua on vielä kokonaisuutena vaikea arvioida, mutta alueen merkitys tulee erityisesti energiaturvallisuusnäkökulmasta vääjäämättä nousemaan. Valiokunta ei pidä arktista aluetta kuitenkaan erityisen konfliktiherkkänä. Arktisen alueen maila on halu hakea sekä YK-järjestelmän puitteissa että kahdenvälisen kontaktien kautta neuvotteluteitse ratkaisu kiistanalaisiin kysymyksiin.

Pohjoismaat

Ruotsin puolustusvoimien kehittäminen

Pohjoismaista erityisesti Ruotsin ja Norjan valitsema turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintalinja vaikuttaa — erityisesti pohjoismaisen puolustuspoliittisen yhteistyön koko ajan tiivistyessä — oleellisella tavalla myös Suomessa tehtäviin puolustusvoimien kehittämistä koskeviin linjauksiin. Saadun selvityksen mukaan Ruotsin puolustusvoimien tehtävä on oman alueen puolustuksen lisäksi maan etujen ja arvojen puolustaminen niin lähialueella kuin globaalistikin. Ruotsin puolustusbudjetti vuodelle 2009 on noin 3,7 miljardia euroa.

Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspoliittista asemaa käsittelevän raportin (Säkerhet i samverkan), joka valmistui joulukuussa 2007, merkittävä uusi linjaus oli toteamus siitä, että Ruotsi on sitoutunut muiden unionimaiden ja Pohjoismaiden puolustamiseen myös sotilaallisesti tarpeen niin vaatiessa. Ruotsi odottaa näiltä mailta vas-

taavaa solidaarisuutta itseensä kohdistuvassa aseellisessa hyökkäyksessä.³

Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspoliittista toimintaympäristöä tarkasteleva prosessi on nyt edennyt siihen pisteeseen, että Ruotsin hallitus antoi 19.3.2009 esityksensä puolustusvoimien kehittämisestä. Esitys perustuu puolustustoimikunnan raportteihin ja puolustusvoimien omaan esitykseen. Ruotsin puolustustoimikunta arvioi kesällä 2008, ettei yleinen asevelvollisuus enää sovi puolustusvoimien tehtävien täyttämiseen. Päätös yleisestä asevelvollisuudesta luopumisesta on herättänyt ruotsalaisten keskuudessa kritiikkiä.⁴ Käytännössä Ruotsin asevelvollisista palveluksensa suorittaa tällä hetkellä noin 10 prosenttia.

Saadun selvityksen mukaan Ruotsin puolustusvoimien keskeiset ongelmat liittyvät tällä hetkellä sodan ajan valmiusorganisaatioon. Valmiusorganisaation noin 30 000 sotilasta vain noin kolmannes saadaan liikekannalle alle vuodessa. Noin kolmanneksella Ruotsin upseereista ei ole sodan ajan sijoitusta. Ruotsin tavoitteena on kyetä ylläpitämään noin 2 000 sotilasta kansainvälisissä tehtävissä. Tällä hetkellä vahvuus on noin 800 hengen luokkaa. Kansainvälisissä tehtävissä on asetettujen tavoitteiden vastaisesti jouduttu edelleenkin räätälöimään joukon kokoonpano tapauskohtaisesti valmiiden joukko-pakettien tarjoamisen sijasta. Valiokunta toteaa, että Ruotsi panosti paljon Pohjoismaisen taisteluosaston kehittämiseen ja valmiusvuorossa vuoden 2008 alkupuolella ollutta osastoa voidaan pitää malliesimerkkinä siitä, kuinka monikansallinen taisteluosasto pitäisi kouluttaa ja varustaa.

³ "Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas."

⁴ Suomen Maanpuolustuksen tiedotuskuntaa vastaava "Styrelsen för psykologisk försvar" -elin teki Ruotsissa vuonna 2008 kyselytutkimuksen asiasta. Tutkimuksen mukaan 48 % ruotsalaisista kannattaa asevelvollisuusjärjestelmän säilyttämistä, 26 % ammattiarmeijaa ja 11 prosenttia vapaaehtoiseen asepalvelukseen perustuvaa järjestelmää.

Ruotsin hallituksen esityksen mukaan Ruotsin puolustusvoimien käytettävyyttä ja valmiutta kehitetään suunnittelukaudella 2014—2019 painopisteenä henkilöstöjärjestelmän uudistaminen. Hallitus tavoittelee 19.3.2009 tekemänsä esityksen mukaisesti noin 50 000 sotilasta käsittävien puolustusvoimien luomista, joka koostuisi 28 000 ammattisotilasta sekä 22 000 henkeä käsittävistä kodinturvajoukoista. Ammattisotilasta neljäsosa palvelee sopimussotilaina ja ¾ sitoutuu valmiussopimuksen kautta astumaan tarvittaessa palvelukseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan erityinen haaste uudessa järjestelmässä kohdistuu siihen, löytyykö riittävästi vapaaehtoisia nuoria tekemään 5—7 vuoden mittaisen palvelus- tai valmiussopimuksen.

Ruotsin uusi maavoimakokoonpano rakentuu samalle mallille kuin Pohjoismaisen taisteluosasto. Maavoimien ytimen muodostavat kahdeksan mekanisoitua pataljoonaa. Ilmavoimien käyttöön jää 100 C/D -version Gripen-torjuntahävittäjä. Merivoimien kykyä toimia Itämerellä ja kansainvälisissä tehtävissä kehitetään. Ruotsin hallitus päätti, että maa ei luovu ylimääräisestä raskaasta kalustostaan, vaan siitä muodostetaan reservi, johon kuuluu neljän mekanioidun pataljoonan raskas kalusto. Gotlannin puolustamisen tehostamiseksi saarelle varastoidaan yhden panssarivaununkomppanian kalusto.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edessä oleva siirtymäkausi tulee merkittävästi vaikuttamaan Ruotsin puolustusvoimien toimintakykyyn 2010-luvulla. Uuden järjestelmän arvioidaan olevan täysin sisään ajettu vasta 2020-luvulla.

Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Norjan puolustusbudjetti vuodelle 2009 nousee noin 100 miljoonalla eurolla noin 3,8 miljardiin euroon, jolloin se käyttää Pohjoismaista eniten rahaa puolustukseen (vrt. Ruotsi 3,7 miljardia euroa). Norjan hallitus antoi esityksensä (Langtidsplan for forsvaret) puolustusvoimien pitkän tähtäimen kehittämisestä huhtikuussa 2008. Tässä arvioissa kansalliset tehtävät priorisoitiin tärkeimmiksi. Samalla todettiin, että Naton merkitys Norjan puolustuksen perustana säilyy. Krii-

sinhallinnassa Norja on aktiivinen Nato-maa, mutta pyrkii unionin ulkopuolisena jäsenenä osallistumaan myös Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen. Tästä yhtenä osoituksena on Norjan osallistuminen Pohjoismaiseen taisteluosastoon.

Norjan puolustusvoimien rakennemuutoksen tavoite on operatiivisen toiminnan kasvattaminen tukitoimintoja vähentämällä. Tämä näkyy erityisesti Pohjois-Norjassa, jonne sijoittuu pääosa maavoimien ja ilmavoimien esikunnista ja tukikohdista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Norjan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan päähaasteet pohjoisessa ovat sidoksissa luonnonvarojen hallintaan, kansainvälisen oikeuden tulkintakysymyksiin ja soveltamiseen sekä tarpeeseen selvittää merirajakysymykset erityisesti kalastus- ja energiaresurssien alueilla. Nämä haasteet ovat lähtökohtaisesti siviili- luonteisia, mutta intressiristiriidat voivat saada turvallisuus- ja puolustuspoliittisia seurauksia. Mahdolliset kriisit ovat luonteeltaan myös sen luonteisia, ettei Natolla pääsääntöisesti ole roolia niiden ratkaisussa. Tämä korostaa Norjan tarpeita ylläpitää paitsi hyviä kahdenvälisiä suhteita Venäjään myös nostaa asevoimien valmiutta pohjoisilla alueilla.

Norjan merivoimien uudet fregatit ja ohjusvenet tulevatkin valiokunnan saaman selvityksen mukaan merkittävällä tavalla parantamaan merivoimien toimintakykyä pohjoisilla merialueilla. Ilmavoimien osalta norjalaiset tekivät hiljattain merkittävän päätöksen hankkia amerikkalaisia JSF-hävittäjiä korvaamaan poistuva F-16-kalusto. Norjan tekemä päätös oli luonnollisesti pettymys Ruotsille, joka oli tarjonnut Gripen-hävittäjäänsä kilpailuun mukaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Norjan tekemän päätöksen vaikutuksia syventyvään pohjoismaiseen yhteistyöhön on vielä vaikea arvioida.

Varusmieskoulutus säilyy nykymuotoisena ja palvelukseen kutsutaan noin 8 500 nuorta miestä eli noin kolmannes ikäluokasta. Kodinturvajoukkojen vahvuutta supistetaan jonkin verran nykyisestä noin 50 000 sotilaasta. Varsinaiset taistelujoukot ovat kaikissa puolustushaaroissa

ammatti- tai sopimussotilaita. Norjan asevelvoitteet sijoitetaan tuki- ja kodinturvatehtäviin.

Pohjoismainen puolustuspoliittinen yhteistyö

Pohjoismainen turvallisuus- ja puolustusalan yhteistyö sisältää kolme järjestelyä. 1990-luvulta asti ovat toimineet rauhanturvayhteistyötä kehittävä NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangements for Peace Support) ja puolustusmateriaalialan järjestely NORDAC (Nordic Armaments Cooperation). Viimeisin yhteistyöjärjestely on ns. NORDSUP-aloite (Nordic Supportive Defence Structures). Se kattaa suuremman määrän puolustusyhteistyön alueita kuin NORDAC, ja sen kautta koordinoidaan myös muuta kuin materiaaliyhteistyötä.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta linjasi syyskuussa 2008, että pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön kehittämismahdollisuuksien selvittämistä jatketaan NORDSUP-hankkeen puitteissa. Suomen tavoitteena on pohjoismaisen yhteistyön käynnistäminen mahdollisimman monen yhteistyöalueen osalta.

Puolustusvaliokunta toteaa, että pohjoismaisen puolustuspoliittisen yhteistyön syventämiselle on olemassa voimakas poliittinen tuki sekä Suomessa, Norjassa että Ruotsissa. Tanskan halu osallistua syvälle menevään pohjoismaiseen yhteistyöhön on valiokunnan arvion mukaan vielä epävarmaa. Kuvaavaa on, ettei Tanskan puolustuskomission 26.3.2009 valmistuneessa mietinnössä (Dansk forsvar — Globalt engagement) pohjoismainen yhteistyö ole lainkaan esillä.

Kaikilla Pohjoismailla on valiokunnan mielestä samanlaiset haasteet esimerkiksi yhä kallistuvan puolustusmateriaalin kanssa, joten mahdollisimman laaja-alainen yhteistyö hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Valiokunta korostaa, että nyt syventyvä yhteistyö ei korvaa EU- tai Nato-sitoumuksia, vaan täydentää niitä. Yhteistyöllä ei ole vaikutusta myöskään sotilaalliseen liittoutumattomuuteen.

NORDSUP-aloite

NORDSUP-aloitteen puitteissa on jo tunnistettu yli 140 mahdollista yhteistyöaluetta. Pohjoismaat ovat edenneet pisimmälle yhteisen meri- ja ilmatilannekuvan vaihdon osalta sekä muun muassa keskusteluissa tykistön ja tykistön ampuatarvikkeiden yhteishankintojen osalta. Valiokunta huomauttaa, että konkretisoituessaan NORDSUP-aloitteen alla toteutettavat projektit vaativat siihen osallistuvilta mailta paljon. Maiden tulee pystyä luopumaan omista kansallisiin tarpeisiin räätälöidyistä järjestelmävaatimuksistaan sekä yhteensovittaa hankinta-aikataulujaan ja suunnittelumekanismiaan. Yhteispohjoismainen NH 90 -helikopterihankinta oli esimerkiksi yhteishankinnasta, jossa omat kansalliset modifikaatiot söivät merkittävästi saavutettavissa olevia kustannushyötyjä.

Valiokunta näkee, että keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä on pohjoismaisen yhteistyön puitteissa nähtävissä vaatimus siitä, että tiettyjä kansallisia rakenteita ei enää ylläpidetä, vaan maat sopivat yhteisistä järjestelyistä esimerkiksi koulutus- ja huoltotoiminnassa.

Valiokunta ei pidä todennäköisenä näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa pitkälle menevää roolierikoistumista, mikä johtuu muun muassa maiden erilaisista näkemyksistä siitä, mitkä ovat niiden asevoimien toiminnan painopistealueet. Esimerkiksi Ruotsin ja Tanskan puolustusvoimien toiminnan selkeä painopiste on tätä nykyä sotilaallinen kriisinhallinta, ja puolustushaarojen koko on mitoitettu vastaamaan ensisijaisesti tähän tarpeeseen. Myös Pohjoismaiden erilaiset EU- ja Nato-jäsenyydet vaikeuttavat merkittävästi pitkälle menevää roolierikoistumista.

Sen sijaan etenkin sellaisen kaluston materiaalihankinnoissa sekä huolto- ja ylläpitojärjestelyissä, joka on Pohjoismaiden asevoimille yhteistä, on valiokunnan mielestä saavutettavissa tuloksia nopeallakin aikataululla. Tämän yhteistyön syventäminen vaatii ennen kaikkea sitä, että kriisitilanteessa huoltovarmuuskysymysten osalta saadaan aikaan järjestelyt, joiden toimeenpäänteen kaikki osapuolet voivat luottaa. Nyt tällainen yhteispohjoismainen (Suomi, Ruotsi, Norja) huoltojärjestely on tehty NH 90 -helikop-

tereiden osalta, joiden vaativimmista huolloista vastaa pohjoismaisella tasolla Patria.

Yhteenvetona pohjoismaisesta yhteistyöstä valiokunta toteaa, että pitkällä aikavälillä siihen sisältyy mahdollisuuksia säästää materiaalikustannuksissa muun muassa yhteishankintojen kautta. Valiokunta näkee yhteistyössä mahdollisena myös operatiivisen tehokkuuden kasvamisen ja resurssien tehokkaamman käytön. Tiivistetty pohjoismainen yhteistyö on kaiken kaikkiaan hyvä esimerkki siitä, kuinka EU- ja Nato-statuksiltaan eri asemassa olevat Pohjoismaat voivat tehdä syvälle menevää yhteistyötä puolustuspolitiikassa.

Stoltenbergin raportin ehdotukset yhteistyön syventämisestä

Pohjoismaiden ulkoministerit pyysivät kesäkuussa 2008 Norjan entistä pääministeriä Thorvald Stoltenbergiä tekemään ehdotuksia Pohjoismaiden yhteistyön syventämiseksi eri sektoreilla. Stoltenberg jätti esityksensä helmikuussa 2009. Selonteossa esitystä ei ole ehditty käsitellä, eikä valtioneuvosto ole vielä ottanut raportin toimenpidesuosituksiin kantaa. Raportin ehdotukset liittyvät kuitenkin keskeisesti käytävään keskusteluun pohjoismaisen puolustuspoliittisen yhteistyön syventämisestä, minkä takia valiokunta näkee tarpeelliseksi tarkastella raportin esityksiä lausunnossaan.

Valiokunta keskittyy raportin tarkastelussa niihin Stoltenbergin toimenpidesuosituksiin, jotka koskevat puolustuspoliittisen yhteistyön syventämistä. Raporttiin sisältyy ehdotuksia myös muun muassa ulko-, sisä- ja oikeusministeriön hallinnonaloille. Osa ehdotuksista on selvästi myös poikkihallinnollisia, kuten osaamisverkoston luominen tietoverkkohyökkäysten torjumiseksi tai pohjoismaisen valvonta- ja viestisatelliittijärjestelmän luominen.

Pohjoismainen solidaarisuusjulistus ja Islannin ilmavalvonta

Solidaarisuusjulistuksen perusajatus on, että Pohjoismaiden hallitukset antaisivat vastavuo-

roisen turvallisuuspoliittisen solidaarisuusjulistuksen, jossa ne sitoutuvat puolustamaan toisiaan. Raportissa todetaan, että tällainen solidaarisuusjulistus olisi ajankohtainen erityisesti sen jälkeen, kun Pohjoismaiden kesken on päästy pitkälle menevään pohjoismaisten puolustusvoimien sisäiseen roolierikoistumiseen, jolloin maiden sotilaallisia resursseja pitäisi luontevasti ottaen tarkastella myös kokonaisuutena. Stoltenberg tuo raportissaan esiin, että hän näkee mahdollisena tällaisen sitoumuksen laatimisen siten, ettei se ole ristiriidassa Pohjoismaiden YK-, Nato- tai EU-sitoumusten kanssa.

Valiokunta ei pidä mahdollisena Pohjoismaiden keskinäisten turvatakuiden antamista sitovan turvallisuuspoliittisen julistuksen muodossa. Pohjoismainen puolustuspoliittinen yhteistyö ei valiokunnan arvion mukaan tule lyhyellä tähtämellä johtamaan merkittävämpään roolierikoistumiseen. Pohjoismailla on myös erilaiset EU- ja Nato-sitoumukset.

Stoltenberg hahmottelee raportissaan myös niitä toimia, joilla Pohjoismaat voisivat osallistua Islannin ilmatilan valvontaan. Yhteisen harjoitustoiminnan lisäksi hän ehdottaa, että vuodesta 2010 lähtien Pohjoismaat voisivat ottaa vastatakseen säännöllisesti yhden 3—4 viikon mittaisen valvontajakson. Valiokunta ei pidä Suomen osallistumista Islannin ilmavalvontaan mahdollisena. Perusasetelma, jossa Naton ulkopuolinen maa vastaisi Nato-maan ilmatilan valvonnasta, ei valiokunnan mielestä ole kestäväällä pohjalla. Pohjoismaista yhteistyötä ilmavoimien kesken voidaan valiokunnan mielestä lyhyellä tähtämellä edistää parhaiten yhteisellä harjoitustoiminnalla sekä ilmatilannekuvan vaihtamisella.

Muita puolustuspoliittisia aloitteita Stoltenbergin raportissa

Stoltenberg esittää sotilas- ja siviilihenkilöistä koostuvan pysyvän vakauttamisyksikön perustamista, jonka tarkoituksena on pystyä nopeasti vastaamaan syntyviin kriiseihin. Valiokunta pitää oikeana Stoltenbergin perusajatusta siitä, että siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan saumatonta yhteistyötä ja eri elementtien oikea-ai-

kaista käyttöä tulee huomattavasti kehittää nykyisestä. Käytännössä ehdotettu järjestely edellyttäisi kuitenkin pysyvän nopean toiminnan valmiuden luomista sotilaspuolelle, mihin Suomessa ei ole resursseja. Valiokunta huomauttaa, että Pohjoismainen taisteluosasto kootaan seuraavan kerran vuonna 2011, jolloin Suomen pitäisi pystyä osoittamaan joukkoja myös Hollannin johtamaan taisteluosastoon. Yhteensä näihin kahteen taisteluosastoon osallistuisi noin 350—400 suomalaissotilasta. Suunnitteluolettamana on, että yhteistyötä jatketaan näiden maiden kanssa myös vuoden 2011 jälkeen.

Raportissa on tuotu esiin myös ajatus pohjoismaisen amfibioyksikön toteuttamisesta, jota voitaisiin käyttää erilaisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Ruotsi ja Suomi ovat tehneet asiassa jo vuosien ajan tiivistä yhteistyötä. Valiokunta pitää kannatettavana muiden Pohjoismaiden kytkemistä mukaan tähän yhteistyöhön.

Stoltenberg tuo esiin myös mahdollisuuden tiivistää yhteistyötä muun muassa koulutus-, materiaali- ja harjoitusalueasioissa. Valiokunta toteaa, että esitettyjä yhteistyöalueita tutkitaan jo NORDSUP-aloitteen kautta, ja näiden asioiden eteenpäin viemiselle on olemassa vahva poliittinen tuki.

Valiokunta pitää Stoltenbergin raporttia tärkeänä keskustelunavauksena pohdittaessa keinoja pohjoismaisen puolustuspoliittisen yhteistyön syventämiseksi. Valiokunta toteaa, että Pohjoismaiden välinen solidaarisuus eri sektoreilla on luonteva ja tavoiteltava asia. Valiokunta näkee tiiviin pohjoismaisen yhteistyön myös puolustussektorilla lisäävän turvallisuutta Pohjois-Euroopassa. Yhteistyön syventämisessä tulee valiokunnan mielestä edetä pragmaattisesti.

Suomen puolustuksen kehittäminen

Suomen puolustusratkaisu

Valiokunnan arvion mukaan Suomen puolustuskykyä voidaan pitää turvallisuusympäristöön nähden oikein mitoitettuna. Suomeen ei kohdittu sotilaallista uhkaa. Suomi voi valiokunnan arvion mukaan joutua mukaan sotilaalliseen krii-

siin vain osana laajempaa alueellista tai yleiseurooppalaista kriisiä.

Suomen tulee puolustussuunnittelussaan varautua kuitenkin myös turvallisuusympäristön nopeisiin muutoksiin. Georgian sota osoitti, että esimerkiksi jäätyneet konfliktit voivat muuttaa luonnettaan hyvin nopeasti. Turvallisuusympäristön tietty ennakoimattomuus korostaa tarvetta uskottavan puolustuskyvyn pitkäjänteiseen ylläpitämiseen.

Maanpuolustustahto on keskeinen osa yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Vahva maanpuolustustahto perustuu suomalaisille arvoille ja yhteisille kokemuksille. Puolustusvoimien myönteisen julkisuuskuvan ylläpitäminen ja kehittäminen tukee maanpuolustustahdon säilymistä. Jatkossa korkean maanpuolustustahdon ylläpito kytkeytyy enenevästi siihen, että kansalaiset kokevat Suomen olevan yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen maa, jota kannattaa puolustaa tarvittaessa myös aseellisesti.

Valiokunta toteaa, että Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellinen asema tulee huomioida Suomen turvallisuuspolitiikassa. Euroopan unionissa tapahtuva turvallisuus- ja puolustuspoliittinen kehitys ei vaikuta Ahvenanmaan kansainvälisoikeudelliseen asemaan. Valiokunnan mielestä on hyvä kuitenkin selvittää, miten Ahvenanmaan erityisasema huomioidaan jatkossakin erilaisissa ei-sotilaallisissa kriisitilanteissa, jotta viranomaisvalmiudet ovat asianmukaiset.

Suomi ylläpitää uskottavaa kansallista puolustusta, jolla varaudutaan torjumaan maahamme kohdistuva sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen. Suomen sotilaallisen puolustuksen toteutusperiaatteena on alueellinen puolustus. Alueellisen puolustusperiaatteen soveltaminen koko maassa ja koko maan puolustaminen eivät ole mahdollisia ilman yleisen asevelvollisuuden tuottamaa suurta ja osaavaa reserviä. Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei käytä sotilaallisen suunnittelun perustana ulkopuolelta tulevaa sotilaallista apua, vaikka kehittääkin valmiuksiaan avun vastaanottamiseen.

Puolustusvoimien joukot jaetaan käyttötarkoituksensa ja suorituskykynsä perusteella koko

valtakunnan alueella käytettäviin liikkuviin operatiivisiin joukkoihin sekä paikallisiin tehtäviin tarkoitettuihin alueellisiin joukkoihin. Alueellinen puolustus vaatii, että kumpikin joukkotyyppi on suorituskykyinen ja tehtäviensä mukaisesti varustettu. Valiokunta huomauttaa, että myös alueelliset joukot vaativat liikkuvuutta ja tulo-voimaa, sillä paikallispuolustuskaan ei voi olla staattista.

Asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että kaikkia alueellisia joukkoja ei ole mahdollista kehittää. Ensi vuosikymmenen puolivälin jälkeen maavoimien joukot ovat rakennemuutoksen edessä sotavarustuksen massavanhenemisen ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Kaluston elinkaaren päättymisen koskee erityisesti panssaritorjunta-aseistusta, johtamisvälineitä, panssaroituja ajoneuvoja sekä kuljetuskalustoa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maavoimien suorituskyvyn kannalta on oleellista, että sodan ajan joukkojen rakennemuutos voidaan viedä läpi suunnitellusti. Vuoteen 2016 mennessä on tarkoitus varustaa supistuvat sodan ajan joukot siten, että materiaalisella kehittämisohjelmalla korvataan sodan ajan joukkojen määrällinen supistuminen nykyisestä 350 000 sotilaasta. Tällä pyritään takaamaan nykyinen suorituskykytaso ensi vuosikymmenen puolivälin jälkeen vähenevistä joukoista huolimatta.

Puolustuksen resurssilinjaukset selonteossa 2009

Selonteossa todetaan, että puolustuskyvyn ylläpidon, kehittämisen ja käytön tavoitteet ovat saavutettavissa vuoden 2008 puolustuksen kokonaisrahoituksen reaalitasolla⁵, jossa otetaan huomioon puolustusmateriaalin kallistuminen. Tämä edellyttää selonteon mukaan, ilman mahdollisia organisaatiomuutoksia, vuotuisen hin-

⁵ Vuoden 2008 puolustusbudjetti oli noin 2 470 miljoonaa euroa. Vuoden 2009 talousarvioesitys oli puolestaan noin 2 770 miljoonaa euroa. Vuoden 2009 puolustusbudjetin osalta on huomioitava, että julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden parantamiseen osoitettu 197 miljoonan euron määräraha on sisällytetty arvonlisäveroiin puolustusministeriön hallinnonalan kehukseen.

ta- ja kustannusmuutosten nousun kattamista täysimääräisesti sekä vuodesta 2011 alkaen myös puolustusbudjetin 2 prosentin vuosittaisen korotuksen.

Saadun selvityksen mukaan puolustusvoimien toimintamenot ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot tarkistetaan elinkustannusindeksin (= kuluttajahintaindeksin) toteutuneen kehityksen mukaisesti. Puolustusmateriaalihankintojen osalta tarkistuksessa käytetään teollisuuden tuottajahintaindeksin alarajaa (koneiden ja laitteiden valmistus). Ennakollisen korotuksen suuruus on molemmissa lasketatavoissa 1,5 prosenttia. Kun lopullinen tieto indeksien kehityksestä saadaan, tehdään tarvittavat korjaukset. Tarkistusprosentit vaihtelevat näin ollen vuosittain kyseessä olevan vuoden toteutuneen indeksikehityksen mukaisesti. Palkkausmenojen osalta tarkistus tehdään valtion tekemien virkaehto- ja työehtosopimusten mukaisesti.

Edellä kuvatun inflaatiotarkistuksen lisäksi puolustusmenoja esitetään siis korotettavaksi vuodesta 2011 alkaen kahdella prosentilla edellisen vuoden puolustusministeriön hallinnonalan kehukseen luettavien menojen yhteismäärästä. Muussa tapauksessa, kuten selonteossa todetaan, joudutaan toteuttamaan kustannuksia alentavia rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia. Kehyspäätöksessä 2010—2013 selonteon linjausta tarkennettiin siten, että tähän kahden prosentin lisäykseen tehdään vuosittain reaalian tason säilyttämiseksi kahden prosentin tarkistus. Käytännössä vuonna 2011 kahden prosentin lisäys on 48,4 miljoonaa euroa ja koko kehyskaudella 2010—2013 yhteensä siis noin 150 miljoonaa euroa.

Saadun selvityksen mukaan puolustusbudjetin kahden prosentin korotus on välttämätön nimenomaan alueellisten joukkojen suorituskyvyn ylläpitämiseksi. Siihen on varattu kokonaisuudessaan noin 800 miljoonaa euroa, joista kahden prosentin korotus kattaisi 300 miljoonaa euroa vuosina 2011—2016, mikäli tulevissa kehysneuvotteluissa saadaan aikaan samanlainen ratkaisu kuin nyt.

Valiokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että vuosittaisesta noin 50 miljoonan euron lisäyksestä on tarkoitus rahoittaa myös puolustushallinnolle kuuluvia sotilaallisen kriisinhallinnan kustannuksia. Selonteossa todetaan, että kriisinhallinnan kasvaneet vaatimukset edellyttävät sotilaalliseen kriisinhallintaan käytettävän ohjeellisen määrärahatason korottamista asteittain 150 miljoonaan euroon. Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannukset ovat nyt noin 120 miljoonaa euroa vuodessa. Kehyksissä on sotilaallisen kriisinhallinnan lisämenoja huomioitu vuodelle 2012 viisi miljoonaa euroa ja vuodelle 2013 kymmenen miljoonaa euroa.

Valiokunta toteaa, että sotilaallisen kriisinhallinnan tulevista kustannuksista on tässä vaiheessa mahdotonta antaa tarkkaa arviota. Mikäli kustannustaso kuitenkin nousee nykyisestä pysyvästi esimerkiksi 130—140 miljoonan euron vuositasolle, alueellisten joukkojen varustamiseen voi olla käytettävissä kymmeniä miljoonia euroja suunniteltua vähemmän. Nyt esitetty rahoitusmalli ei edellä todettujen seikkojen valossa ole ongelmaton. Valiokunnan näkemyksen mukaan kotimaan puolustuksen tarpeet on asetettava ensisijalle tilanteessa, jossa taloudelliset voimavarat eivät riitä kaikkien asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

Valiokunta huomauttaa, että käytettävissä olevaa tosiasiallista rahoitusta saattaa pienentää myös se, että valtion omaisuuden arvon turvaamiseksi tehtävä toimitilojen kunnossapidon tason nosto on tarkoitus kattaa tulevissa puolustusbudjeteissa, mikäli toimitilojen omistaja ei vastaa näistä kustannuksista. Tästä aiheutuu arviolta 9—10 miljoonan euron vuotuiset menot. Puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä on vielä sopimatta, katetaanko nämä menot edellä mainitun kahden prosentin korotuksesta. Valiokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että puolustushallinnon vuosittain maksamat yli 200 miljoonan euron kiinteistökulut ovat merkittävä osa koko puolustusbudjetista, ja näiden kustannusten kasvusuunta on huolestuttava. Valiokunta korostaa, ettei puolustusvoimien käytössä oleville kiinteistöille tule asettaa kohtuuttomia vuokratuottotavoitteita.

Puolustushallinnolta saadun selvityksen mukaan alueellisten joukkojen osalta kahden prosentin korotus kohdistuisi erityisesti niiden viiden taisteluryhmän varustamiseen, joilla korvataan sodan ajan kokoonpanosta poistettavia jalkaväkiprikaateja. Kehittämishjelmalla alueellisille joukoille hankittaisiin erityisesti johtamis- ja viestikalustoa, panssarin- ja ilmatorjuntakalustoa, pimeänäkölaitteita ja viuhkapanoksia sekä kehitettäisiin joukkojen liikkuvuutta. Saadun selvityksen mukaan tärkeä osa alueellisten joukkojen kehittämistä on myös toimintatapojen sekä koulutuksen uudistaminen.

Puolustushallinto korosti asiantuntijakuulemisissa, että mikäli vuodesta 2011 lähtien ei saada 50 miljoonan euron vuosittaista lisäpanostusta, alueellisista taisteluryhmistä voitaisiin varustaa suunnitellun sijasta vain 2–3 taisteluryhmää. Edelleen tuotiin esiin, että koko valtakunnan alueen puolustaminen ei olisi tällöin mahdollista. Määrärahapuute johtaisi saadun selvityksen mukaan myös alueellisen puolustuksen periaatteiden uudelleen määrittämiseen, ja tätä kautta sillä olisi vaikutus myös sodan ajan joukkojen määrään ja varuskuntarakenteeseen. Puolustushallinnon asiantuntijat toivat myös esiin, että käytännössä sodan ajan joukkojen määrää jouduttaisiin vähentämään 250 000 henkeen jo vuonna 2012. Muita seurannaisvaikutuksia olisivat kahden keskisuuren varuskunnan lakkauttaminen vuoteen 2016 mennessä, puolustusvoimien palkatun henkilöstön määrän laskeminen 13 000 henkeen ja siirtyminen osittain valikoivaan asevelvollisuuteen.

Puolustusvaliokunta pitää kahden prosentin korotusta perusteltuna puolustusvoimien tasapainoisen kehittämisen kannalta. Myös valtiontalouden kehyspäätöksessä on otettu huomioon selonteon linjaamat puolustushallinnon määrärahalisyykset. Valiokunta toteaa, että jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi globaalien talous- ja finanssikriisin vaikutuksesta, puolustushallinnon tulee selvittää tasapainoisen kokonaisuuden varmistamiseksi myös muut kuin edellä esitetyt

kustannusten alentamisvaihtoehdot. Tämä selvitystyö voidaan tehdä seuraavan selontekoprosessin yhteydessä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tällaisessa selvitystyössä pidetään lähtökohтана koko maan puolustamista, yleistä asevelvollisuutta ja sen edellyttämää varuskuntarakennetta.

Puolustusmateriaalikysymykset selonteossa

Puolustusvoimien lähivuosien hankinnat

Valiokunta toteaa, että puolustusmateriaalin korvaamiseen on viime vuosina ollut käytettävissä noin kolmannes kokonaispuolustusbudjetista eli noin 700 miljoonaa euroa vuodessa. Terveen budjettirakenteen mahdollistaa pitkälti yleinen asevelvollisuus. Se on kustannustehokas tapa ylläpitää suorituskykyistä armeijaa. Ammattiarmeijoita käyttävissä maissa kantahenkilökunnan palkkaus vie monissa tapauksissa valtaosan puolustusbudjetista.

Nykyaikainen sodankäynti vaatii reaaliaikaisista tilannekuva (verkostokeskeinen sodankäynti), kaikkien puolustushaarojen saumatonta yhteistyötä sekä sellaisten asejärjestelmien hankkimista, jotka mahdollistavat uskottavan puolustuskyvyn ylläpitämisen. Uskottava puolustuskyky vaatii myös kaukovaikutteisten aseiden hankkimista.

Saadun selvityksen mukaan puolustuksen kehittämisen painopiste on vuoteen 2012 saakka ilmapuolustuksessa. Ilmatilan reaaliaikaista valvontakykyä ylläpidetään korvaamalla pääosa vanhenevista 1970-luvun keskivalvontatutkista sekä modernisoimalla viisi kaukovalvontatutkaa. Merkittävä hanke tulee olemaan pääkaupunkiseudun ilmatorjuntajärjestelmän uusiminen. Valiokunta toteaa, että päätökset edellä mainituista järjestelmähankinnoista tehtiin huhtikuun 2009 aikana. Ilmavalvonnan ja ilmapuolustuksen tulenkäytön johtamista keskitetään kehittämällä kykyä koordinoita koko maan ilmavalvontaa sekä ilmapuolustuksen tunnistus- ja torjuntaoperaatioita.

Vuosina 2012–2016 kehitetään maavoimien alueellisia joukkoja ja vuoden 2016 jälkeen maa-

voimien operatiivisia joukkoja. Tämän jälkeen on vuorossa merivoimien kehittäminen ja 2020-luvun lopulla eteen tulee nykyisen torjuntahävittäjäkaluston korvaaminen. Merivoimien rungon tulevat jatkossa muodostamaan Hamina-luokan ja Rauma-luokan alukset.

Maavoimien osalta on erityisen tärkeää kehittää operatiivisten ja alueellisten joukkojen yhteistoimintavalmiuksia. Valiokunta toteaa, että keskittyminen vain operatiivisten joukkojen varustamiseen ei yksin riitä uskottavan valtakunnallisen puolustuksen ylläpidossa. Alueellisten joukkojen materiaallisen valmiuden ja liikkuvuuden kehittäminen onkin vuosien 2012—2016 puolustusmateriaalihankinnoissa oikea painopiste. Tähän kehitystyöhön on taattava riittävät resurssit.

Puolustusvoimien materiaalihankinnat ovat aikajänteeltään pitkäkestoisia, ja edellisten selontekojen perusteella käynnistetyt materiaalihankkeet — joista mainittakoon torjuntahävittäjien suorituskyvyn päivitys, NH 90 -helikopterihankinta, pääkaupunkiseudun ilmatorjuntahanke, keskivalvontatutkien uusinta ja jalkaväki-miinoista luopumisen kompensointi — ovat sitoneet materiaalihankintabudjetin vuosiksi eteenpäin.

Puolustusvaliokunta pitää välttämättömänä, että puolustushaarakohtaisia painotuksia pystytään tekemään pitkällä aikajänteellä selontekojen kautta. Ainoastaan tätä kautta on mahdollista puolustusvoimien kustannustehokas ja koordinoitu kehittäminen. Valiokunta kiinnittää erityishuomiota selontekojen tapaan kuvata materiaalihankintaprosesseja. Kustannusvaikutuksiltaan erittäin merkittävät materiaalihankkeet on selonteoissa kuvattu pääsääntöisesti hyvin lyhyesti. Esimerkiksi torjuntahävittäjäkaluston ylläpitöpäivitykset (ns. MLU I ja MLU II -prosessi, Mid-Life Update) maksavat kokonaisuutena yli miljardi euroa. Valiokunta edellyttää, että puolustushallinto informoi eduskuntaa etukäteen kaikista merkittävistä puolustusmateriaalihankinnoista ja niiden edistymisestä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että puolustushallinto ennakoi hankesuunnittelussaan kansainvälisten asevalvontasopimusten asettamat rajoitukset puolustuskyvyn kehittämiseksi. Sekä Ottawan jalkaväkimiinat kieltävä sopimus että ns. Oslon-prosessin rypälease-rajoitukset vaikuttavat merkittävällä tavalla Suomella jo käytössä olevaan puolustusmateriaaliin sekä suunniteltuihin hankintoihin. Kansallisen puolustuksen näkökulmasta valiokunta pitää oikeana selonteon linjausta siitä, että Suomi jättäytyy tässä vaiheessa Oslon rypäleasekieltosopimuksen ulkopuolelle. Liittymismahdollisuuksia voidaan arvioida uudestaan, kun puolustusvoimien suorituskykyyn liittyvä tutkimus on tehty ja rypäleaseiden kansainvälinen kehitystyö, niiden hankintamahdollisuudet ja kustannusvaihtoehdot on selvitetty. Tasavallan presidentin ja hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta seuraa tilannetta vuosittain. Valiokunta huomauttaa, että Suomi tulee osallistumaan sopimuksen toimeenpanoon humanitaarisen miinatoiminnan kautta.

Puolustusmateriaalin kallistuminen

Puolustusmateriaalihankintojen osalta erityisongelmaksi on muodostunut puolustusmateriaalin 7—10 %:n vuosittainen kallistuminen, joka johtaa hankintabudjetin reaalisen ostovoiman puolittumiseen noin 10 vuodessa. Tietyn puolustusmateriaalin hinta on noussut tätäkin nopeammin. Esimerkiksi ns. pataljoonaradion hinta on yli kuusikertaistunut 14 vuodessa.

Puolustusalan yritykset tekevät — pieninä sarjoina — yhä tulivoimaisempia ja teknisiltä ominaisuuksiltaan yhä parempia järjestelmiä, joiden hankintahinnat nousevat koko ajan. Valiokunta toteaa, että asejärjestelmien tulivoiman ja tehokkuuden kasvaminen ei kompensoi sitä, että järjestelmiä pystytään määrällisesti hankkimaan riittämättömästi mittavan reserviarmeijan varustamiseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan materiaalin kallistuminen ei ole kuitenkaan kehityskulku, jolle ei ole tehtävissä mitään. Puolustusmateriaalin hinnannousua voi valiokunnan mielestä hidastaa myös globaali talous- ja fi-

nanssikriisi, jolla on vaikutuksia myös puolustustarviketuotantoon. Valiokunta toteaa, että teknisen kaluston kallistumisen ongelma koskee kaikkien maiden asevoimia. Tämä on johtanut yhä tiiviimpään kansainväliseen yhteistyöhön ongelman ratkaisemiseksi. Valiokunta toteaa, että Suomen tulee olla tässä yhteistyössä mukana sekä pohjoismaisella että EU-tasolla.

Valiokunnan mielestä yhtenä vastauksena teknisen kaluston kallistumisen välttämiseksi on se, että asevoimille hankitaan jo operatiivisessa käytössä olevia ja toimiviksi osoittautuneita asejärjestelmiä (Military off the Shelf, MOTS). Myös siviilitekniikan hyödyntämistä puolustusmateriaalihankinnoissa (Commercial off the Shelf, COTS) tulee tutkia ennakkolouottomasti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tekninen kaluston kallistuminen on otettu vakavasti myös maailman merkittävimmissä sotilasmahdissa, Yhdysvalloissa. Yhtenä osoituksena ajattelun muuttumisesta Washingtonissa on se, että Yhdysvallat harkitsee 300 venäläisen MI-17-helikopterin hankkimista Afganistaniin ja Irakiin ratkaisemaan helikopterivajetta. Kriittisen tarkastelun alla ovat myös esimerkiksi F 22 -hävittäjätilaukset sekä kalliit kehityshankkeet ylipäänsä.

Valiokunnan mielestä Suomen puolustusvoimien kannattaa myös jatkossa kartoittaa aktiivisesti mahdollisuuksia hankkia toimintakuntoista käytettyä puolustusmateriaalia ulkomailta. Suomi hankki 2000-luvun alkupuolella muun muassa käytettyjä Leopard 2 A 4 -taisteluvaunuja Saksasta, raskaita raketinheitimiä Hollannista sekä 18 Hawk-harjoitushävittäjää Sveitsistä. Hawk-hankinta antoi ilmavoimille 10 vuotta lisää aikaa harkita nykyisen harjoitushävittäjäkaluston ja koulutusjärjestelmän korvaamista. Valiokunta huomauttaa, että puolustusvoimien kaikkiin tarpeisiin käytetyn sotamateriaalin hankkiminen ei ole ratkaisu. Esimerkiksi johtamis- ja viestijärjestelmiä ja ylipäänsä korkean teknologian asejärjestelmiä ei käytettyinä voida hankkia.

Valiokunta korostaa, että valtakunnan puolustuksesta keskeisesti vastaavien joukkojen osaaminen ja materiaali on pidettävä suorituskykyisellä tasolla kaikissa oloissa.

Vuoden 2004 selonteon lausuma

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman siitä, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta. Valiokunta huomauttaa, että nyt käsitellyssä olevassa selonteossa ei tällaista erillistä osiota ole. Tätä on pidettävä erittäin merkittävänä puutteena. Valiokunta toteaa, että puolustusteollisuutta koskevan osion puuttuminen selonteosta korostaa tässä lausunnossa esitettyjä näkemyksiä suomalaisen puolustusteollisuuden pitämisestä elinkelpoisena.

Asian merkittävyyttä korostaa valiokunnan näkemyksen mukaan myös se, että puolustusmateriaaliala on kansallisesti ja kansainvälisesti tällä hetkellä voimakkaassa muutostilassa. Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittyminen ja pyrkimykset eurooppalaisen puolustusvälinemarkkinoiden avaamiseen, unionimaiden puolustusmateriaalimäärärahoihin kohdistuvat paineet, tiivistyvä pohjoismaiden yhteistyö, kilpailu Yhdysvaltojen puolustusmateriaaliteollisuuden kanssa ja teknisesti yhä monimutkaisemmat ja kalliimmat asejärjestelmät ovat tekijöitä, joihin selonteossa olisi pitänyt ottaa syvällisemmin kantaa.

Suomalaisen puolustusvälineteollisuuden nykytilanne ja kehitysnäkymät

Valiokunta pitää kesällä 2007 valmistunutta turvallisuus- ja puolustusteollisuusstrategiaa keskeisenä asiakirjana kotimaisen puolustusteollisuuden jatkekehityksen kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että eri toimijat sitoutuvat asiakirjassa linjattujen ehdotusten toteutukseen suoma-

laisen puolustustarviketeollisuuden säilyttämiseksi kilpailukykyisenä.

Saadun selvityksen mukaan perinteinen puolustusteollisuus työllistää Suomessa yli 5 000 henkilöä ja alan vuotuinen liikevaihto on noin 600 miljoonaa euroa. Valiokunta huomauttaa, että puolustusteollisuuden yritykset ovat paikallisesti tärkeitä työllistäjiä. Suurin osa yrityksistä on yksityisessä kotimaisessa omistuksessa, ja valtaosa niistä kuuluu jäsenenä Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistykseen (PIA).

Globaali talouskriisi vaikuttaa myös kotimaiseen puolustusvälineteollisuuteen. Yhtenä konkreettisenä esimerkkinä tästä valiokunta nostaa esiin Sisu Auton tekemän sopimuksen maastokuorma-autojen toimittamisesta Liettuun puolustusvoimien käyttöön. Liettua on nyttemmin ilmoittanut, ettei se pysty maksamaan kaikkia tilaamiaan kuorma-autoja.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että puolustusministeriössä pyritään mahdollisuuksien mukaan aikaistamaan kotimaisia hankintoja suhdannekuopan yli pääsemiseksi.

Selonteossa todetaan, että ruuti- ja ampumatarvikkeiden tuotantoa ylläpidetään toistaiseksi. Valiokunta pitää erittäin tervetulleena puolustusministeriön päätöstä tilata vuosina 2009—2012 suomalaiselta puolustustarviketeollisuudelta koulutusampumatarvikkeita sekä raskaiden kranaatinheittimien ja tykistön ampumatarvikkeita yli 120 miljoonalla eurolla. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto ja teollisuus jatkavat edelleen keskusteluja siitä, riittääkö tämä tilausvaltuus turvaamaan työpaikat lyhyellä aikavälillä tällä tärkeällä kotimaisen puolustusteollisuuden sektorilla.

Selonteossa tuodaan esiin, että puolustusvoimien käyttöön pitkällä aikavälillä hankittavien ampumatarvikkeiden ja ruudin kotimaisesta tuotantotarpeesta laaditaan kokonaisvaltainen selvitys vuoteen 2010 mennessä.

Valiokunta pitää huoltovarmuuskäytännöstä välttämättömänä, että kotimaista ampumatarvike- ja ruutituotantoa ylläpi-

detään ja kehitetään kaikissa olosuhteissa myös jatkossa.

Valiokunta pitää vastakauppoja tärkeänä välineenä suomalaisen puolustusvälineteollisuuden kytkemisessä mukaan ulkomaisiin materiaalihankintoihin. Suomen puolustusvälineteollisuus on kooltaan ja tuotevalikoimaltaan pieni, eikä se pysty tarjoamaan kaikkia puolustusvoimien tarvitsemia asejärjestelmiä. Vastakauppavelvoitteen kautta, joka suurimmissa kaupoissa on valiokunnan saaman selvityksen mukaan lähtökohteisesti aina vähintään 100 prosentin tasoa, suomalaisyritykset voivat osallistua esimerkiksi järjestelmäintegraatio- sekä huolto- ja ylläpitopalveluja tarjoamalla ulkomaisiin hankintoihin.

Valiokunta pitää tärkeänä ylläpitää vastakauppamenettelyä myös jatkossa. Valiokunnan näkemyksen mukaan vain vastakauppojen kautta on mahdollista saavuttaa puolustusvaliokunnan asettama tavoite siitä, että puolustusvälinehankinnoissa (ml. hankintojen elinkaaripäivitykset) kotimaisuusaste olisi vähintään 50 prosenttia.

Valiokunnan näkemyksen mukaan kotimainen puolustusteollisuus on puolustusvoimille tärkeä ennen kaikkea sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta. Puolustusvoimien asiakkuus ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä. Tulevaisuudessa hyvin harva yritys voi enää nojautua ainoastaan kotimarkkinoihin. Menestyvät yritykset kansainvälistyvät ja etsivät kasvua uusilta liiketoiminta-alueilta. Perinteisen puolustusteollisuuden rinnalla uudenlainen turvallisuusala (homeland security) kasvaa avaten uusia mahdollisuuksia.

Valiokunta on tässä lausunnossa tuonut aiemmin esiin, että suomalaisella puolustusteollisuudella on korkealaatuista osaamista ja kilpailukykyisiä tuotteita. Unioninimaiden puolustusvälinemarkkinoiden avaaminen ja materiaalihankkeiden tasapuolinen kilpailutus hyödyttäisivät valiokunnan arvion mukaan suomalaisen teollisuuden kilpailuasetelmaa.

Valiokunta toteaa, että kotimaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden menestymisen ehtona on uudistumiskyky, riittävä panostus tutkimus- ja kehittämistointaan sekä kansainvälistyminen.

Maanpuolustuksen henkilöresurssit

Asevelvollisuuden merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa

Jokainen Suomen kansalainen on perustuslain 127 §:n 1 momentin perusteella velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Perustuslaissa ei ole estettä sille, että asevelvollisuus säädetään lailla koskemaan vain miehiä.

Vuoden 2008 alussa voimaan tulleen uuden puolustusvoimien koskevan lain mukaan puolustusvoimien tehtävät ovat Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Näiden kaikkien tehtävien tehokkaaksi suorittamiseksi nykyjärjestelmä tarjoaa puolustusvaliokunnan mielestä parhaat mahdollisuudet.

Puolustusjärjestelmän toimivuus edellyttää valiokunnan mielestä, että koko asekelppoinen miespuolinen ikäluokka koulutetaan. Valiokunta toteaa, että Suomessa varusmiespalveluksen suorittaa vuosittain noin 24 000 miestä ja noin 300 vapaaehtoista naista.⁶ Valiokunta huomauttaa, että varusmiespalveluksen jälkeen noin 15–20 prosenttia reserviläisistä jää eri syistä sijoittamatta sodan ajan joukkoihin (terveys- syyt, maastamuutto, yhteiskunnan poikkeusolojen tarpeet). Merkittävä varusmiesajan jälkeinen poistuma korostaa valiokunnan mielestä tarvetta myös jatkossa kouluttaa koko miesikäluokka sodan ajan joukkojen rakenteen pitämiseksi toimintakykyisenä.

⁶ Ajanjaksolla 2005–2008 varusmiespalveluksensa aloitti noin 28 000–29 000 varusmiestä, joista palveluksensa loppuun suoritti noin 24 000 henkeä. Terveystieteellisistä syistä palveluksensa vuonna 2007 keskeytti 3 663 henkeä, joista puolet vapautettiin jo saapumistarkastuksessa.

Valiokunta ilmaisee vakavan huolensa siitä, että terveydellisten syiden vuoksi varusmiespalvelustaan lykkäävien tai keskeyttämään joutuvien henkilöiden määrä on kasvanut viime vuosina. Nuorten miesten huono kunto on vakava kansanterveydellinen ongelma. Valiokunta korostaa, että nuorten miesten fyysisen ja henkisen kunnan ylläpidossa tarvitaan laajaa poikkiallinnollista yhteistyötä, jossa ovat mukana muun muassa sosiaali- ja terveystoimi, koululaitos ja puolustusvoimat. Valiokunta huomauttaa, että keskeisessä roolissa nuorten miesten henkisen ja fyysisen kunnan ylläpitämisessä ovat ensisijaisesti kodit.

Valiokunta toteaa, että huonokaan fyysinen kunto ei saisi olla ylivoimainen este varusmiespalveluksen suorittamiselle. Myös fyysisesti huonokuntoisilla miehillä saattaa olla puolustusvoimien kannalta tärkeää osaamista. Valiokunta näkee menestyksekkäästi suoritetulla varusmiespalveluksella olevan myös yhteiskunnallista syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus.

Saadun selvityksen mukaan puolustusvoimat pyrkii jatkossa aiempaa paremmin selvittämään nuorten miesten palveluskelpoisuuden jo ennen palvelukseen astumista. Tähän tähdätään muun muassa tarkemmalla terveystarkastusohjeella, kyselyjen ja haastattelujen käyttöön otolla kutsunnoissa sekä tiiviillä viranomaisyhteistyöllä, jossa korostuu erityisesti yhteistyö sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Lisäksi puolustusvoimat on jatkanut koulutusjärjestelmänsä uudistamista tavoitteena lisätä palveluksen rasittavuutta nousujohteisesti. Puolustusvoimilla on käynnissä myös pilottiprojekteja ("Aikalisä"- ja "Kunnossa Kassulle" -hanke), joilla pyritään muun muassa fyysisen kunnan parantumiseen ennen palvelukseen astumista. Valiokunta pitää kaikkia edellä kuvattuja toimenpiteitä tervetulleina, jotta palveluksen keskeyttämisten määrä saataisiin minimoitua.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisnuorten varusmiespalveluksen keskeyttämisprosentti ei eroa muista Pohjoismaista, sillä keskeyttämisprosentti on kaikissa maissa noin 15 prosentin luokkaa. Valiokunta korostaa, että kun muissa Pohjoismaissa on käytössä

valikoiva asevelvollisuus, voidaan suomalaisnuorten halua ja kykyä suorittaa varusmiespalveluksensa pitää erittäin hyvänä.

Asevelvollisuus on unionimaista käytössä vastaavassa laajuudessa kuin Suomessa ainoastaan Kreikassa ja Kyproksella. Valiokunta arvioi, että yleisen asevelvollisuuden ylläpitämiseen kohdistuu myös Suomessa yhä kasvavia sisäisiä ja ulkoisia paineita. Selonteossa todetaan, että valtioneuvosto tekee selvitykset asevelvollisuuden laajemmista yhteiskunnallisista vaikutuksista, asevelvollisuuden toimivuuden turvaamisesta ja siviilipalvelusjärjestelmän kehittämisestä.

Valiokunta pitää selonteossa esitettyä asevelvollisuuden kehittämistä koskevaa selvitystä tarpeellisena ja kiireellisenä toimenpiteenä. Asevelvollisuusjärjestelmän ylläpitäminen 2010-luvulla ja sen jälkeekin vaatii valiokunnan mielestä varusmiespalveluksen ja kertausharjoitusten kehittämistä, asevelvollisten taloudellis-sosiaalisen aseman parantamista, reserviläisten "urapolun" luomista ja myös varusmiespalveluksen hyväksi lukemista opinnoissa. Valtioneuvoston tulevissa selvityksissä on otettava kantaa muun muassa näihin kysymyksiin.

Vapaaehtoinen maanpuolustus

Selonteossa todetaan, että vapaaehtoista maanpuolustusta kehitetään palvelemaan yhä paremmin puolustusvoimien kokonaissuorituskykyä muun muassa puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamisessa ja ylläpidossa. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen avulla lisätään operatiivisten ja tärkeimpien alueellisten joukkojen suorituskykyä sekä puolustusvoimien kykyä tukea muita viranomaisia. Puolustusvaliokunta pitää näitä selonteon linjauksia onnistuneina.

Valiokunta toteaa, että kansalaisten kiinnostus vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on yhteiskunnalle merkittävä voimavara ja parantaa puolustusvoimien näkyvyyttä maakunnissa.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnan lähtökohtina tulee olla yhteiskunnan, puolustusvoimien sekä vapaaehtoisen järjestökentän tarpeet. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös naiset pystyvät osallistumaan vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön.

Vapaaehtoista maanpuolustustyötä ohjaa vuoden 2008 alusta voimaan tullut uusi laki vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä ja sen organisoinnista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan laki on pääsääntöisesti osoittautunut varsin toimivaksi, ja mahdollisista näkemyseroista ja säännösten täsmentämistarpeista käydään avointa keskustelua järjestökentän sekä puolustushallinnon kesken. Lain seurantaan liittyen puolustushallinto antaa vuoden 2009 aikana puolustusvaliokunnalle selvityksen lain toimivuudesta.

Hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana puolustusvaliokunta korosti, että lakiesitys ei tule vaikuttamaan siihen, miten yleistä turvallisuutta tukeva muu kuin sotilaallinen vapaaehtoistoiminta on järjestetty ja organisoitu. Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvan sotilaallisen koulutuksen ohjauksessa ja valvonnassa puolustushallinnolla on ilmeinen intressi. Sen sijaan maanpuolustusjärjestöjen muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta on pääosin yhdistyslain mukaan toimivien yhdistysten järjestämää vapaata kansalaistoimintaa, jota puolustusvoimat tukee resurssiensa puitteissa.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön kentällä toimii useita järjestöjä, jotka tekevät arvokasta työtä paitsi koulutuksellisesti myös maanpuolustustahdon ylläpitämisessä. Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK), johon kuuluu 15 jäsenjärjestöä, toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä. MPK:n järjestämille kursseille osallistui vuonna 2008 noin 34 000 henkeä. MPK:sta onkin muodostunut puolustusvoimille keskeinen kumppani vapaaehtoisen sotilaallisen maanpuolustuskoulutuksen järjestämisessä.

Puolustusvoimien organisaatio- ja henkilöstörakenteen muutos*Vuoden 2009 selonteon organisaatiolinjaukset*

Puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan henkilöstöjärjestöjä ei ole kuultu selonteon valmistelussa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että puolustusvoimien henkilöstön asemaan vaikuttavia linjauksia käsitellään aina tiiviissä yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa.

Valiokunta toteaa, että nyt käsitellyssä oleva selontekoprosessi jatkaa puolustusvoimien organisaatiomuutosta, joskin pienemmässä mittakaavassa kuin aiemmat selonteot. Hallinnon kehittämisen keskeisenä tavoitteena on selonteon mukaan vapauttaa resursseja hallinnosta sodan ajan suorituskyvyn kannalta keskeisiin toimintoihin.

Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin puolustusvoimien toimintojen merkitys sijoituspaikkakunnilleen. Valiokunta toteaa puolustusvoimien alueellisella läsnäololla — kuten varuskunnilla, varikoilla, johtoesikunnilla ja muilla toimintoilla — olevan erittäin merkittävä vaikutus kuntatalouteen. Lisäksi niillä on selkeästi alueellista maanpuolustustahtoa nostava merkitys. Tässä yhteydessä valiokunta nostaa esiin muun muassa sotilassoittokunnat.

Valiokunta pitää tärkeänä, että myös jatkossa puolustusvoimien toimintoja on sijoitettu kattavasti maan eri osiin.

Alueelliset sotilasläänit ja aluetoimistot

Selonteossa todetaan, että maa-, meri- ja ilmapuolustusvoimien perusrakenteen muutostarpeet selvitetään vuoteen 2011 mennessä. Alueellisten sotilaslääniä esikunnat muutetaan aluetoimistoiksi vuoteen 2010 mennessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sotilaslääniä muuttaminen aluetoimistoiksi on sinänsä looginen askel ja uudet tehtävät on huomioitu jo asevelvollisuuslaisissa. Muutostahtia on pidettävä kuitenkin varsin nopeana ottaen huomioon, että selonteon valmistuminen venyi suunnitellusta. Valiokunta

huomauttaa lisäksi, että aluetoimistoilla ei ole samaa statusta sijoituspaikkakunnillaan kuin sotilaslääneillä on perinteisesti ollut.

Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että aluetoimistoihin siirryttäessä nykyistä henkilövahvuutta on pidettävä minimivahvuutena, jolla tehtävistä voidaan jatkossa suoriutua. Valiokunta yhtyy tähän arvioon. Valiokunta on huolissaan erityisesti alueellisten sotilaslääniä siviilihenkilöstöstä. Hyvä hallintotapa edellyttää, että uuteen organisaatioon siirtymisen myötä henkilöstön kanssa käydään tarvittavat neuvottelut ja kuulemiset. Tähän prosessiin on enää reilut puoli vuotta aikaa. Valiokunta edellyttää, että puolustushallinto hyvän työnantajan toimintatavan mukaisesti käy henkilöstön kanssa läpi asianmukaiset kuulemisprosessit.

Aluetoimistokonseptin osalta valiokunta korostaa lisäksi, että puolustusvoimien organisaatiotarkenteiden pitää olla mahdollisimman selkeitä. Valiokunta näkee tarpeelliseksi edelleen selvittää aluetoimistojen asemaa, jotta vastuu joukko-osaston ja aluetoimistojen kesken asevelvollisuusasioissa olisi täysin selkeä.

Tuottavuusohjelman vaikutukset puolustushallinnon toimialalla

Selonteossa todetaan, että mahdollisten kumppanuusratkaisujen seurauksena puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilöstön määrä voi laskea, mutta sotilashenkilöstön määrää ei kuitenkaan laskea nykyisestä. Valiokunta toteaa, että puolustusvoimien toimintojen supistaminen ei voi enää jatkua, mikäli koko valtakunnan aluetta halutaan puolustaa. Valiokunta pitää tärkeänä selonteon linjauksia siitä, että puolustusvoimien henkilöstön määrä pidetään noin 15 000 henkilön tasolla.

Selonteossa todetaan, että puolustusvoimien henkilöstön ikärakennetta ylläpidetään sodan ajan joukkojen vaatimuksia vastaavana. Näistä lähtökohdista henkilöstö- ja tehtäväjärjestelmää kehitetään sekä laadullisesti että määrällisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puo-

lustusvoimien henkilöstövahvuus on vähentynyt vuosina 1990—2005 noin 4 140 hengellä eli vuosittainen poistuma on ollut noin 225 henkilöä. Samaisella ajanjaksolla on lakkautettu 23 aselajijoukko-osastoa ja aselajikoulua, 5 varikkoa on suljettu ja 30 joukon toimintoja on uudelleenjärjestelty. Puolustusvoimien nykyinen henkilöstövahvuus on 15 625 henkeä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pääasiallinen syy viime vuosien henkilöstöleikkauksiin ovat valtioneuvoston tuottavuusohjelman asettamat leikkaustavoitteet puolustushallinnon alalle. Vuosien 2005—2011 puolustushallinnolle asetettu leikkaustavoite on 1 983 henkilötyövuotta, ja vuosina 2012—2015 tavoitellaan edelleen 1 153 henkilötyövuoden vähennystä. Toteutuessaan täysimääräisesti II tuottavuusohjelman jälkeen puolustusvoimien palveluksessa olisi noin 15 000 henkeä, jotka tuottavat laskennallisesti 13 900 henkilötyövuotta.

Viime vuosien rakennemuutoksen yhteydessä puolustusvoimat on joutunut irtisanomaan yhteensä 268 henkeä. Valiokunta toteaa saamaansa selvitykseen perustuen, että Pääesikunta on tehnyt puolustusvoimien palveluksesta irtisanottavien 268 henkilön uudelleensijoittamisessa hyvää työtä. Hyvän työnantajan periaatteita noudattamalla puolustusvoimat on tukenut erityisjärjestelyin irtisanotun henkilöstön uudelleensijoittamista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ilman uutta työtä on tällä hetkellä noin 10 henkeä, joiden työllistymisen tukemista puolustusvoimien tulee jatkaa.

Puolustusvoimien kumppanuushankkeet

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtionhallinnon tuottavuusohjelma on pakottanut puolustusvoimat hakemaan henkilövähennyksiä ulkoistamisten eli ns. kumppanuusohjelmien kautta. Kumppanuushankkeet ovat kohdistuneet erityisesti maavoimien toimintaan.

Puolustusvoimilla on myös aiemmin käynnistettyjä kumppanuushankkeita, joista erityisesti ilmavoimien ja ilmailualan puolustusteollisuusyritysten yhteistyö on toiminut kumppanin osapuolen näkökulmasta hyvin. Valiokunta huomauttaa, että ilma- ja merivoimien resurssit

oman toiminnan kehittämiseen ovat rajalliset, minkä vuoksi näiden puolustushaarojen onkin ollut toiminnassaan luontevaa hakea pitkällekin meneviä yhteistyöjärjestelyjä puolustusteollisuusyritysten kanssa.

Maavoimien osalta tilanne on valiokunnan mielestä kuitenkin toinen. Maavoimien palveluksessa on mittava määrä osaavaa henkilöstöä, jolla olisi mahdollisuus omaa toimintaa tehostamalla saada tuotettua pitkälti vastaavat hyödyt kuin mihin tähdätään erilaisilla kumppanuushankkeilla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan viime vuosina käynnistetyissä kumppanuushankkeissa — kuten esimerkiksi maavoimien sotavarustuksen kunnossapidon KUJA-kumppanuushankkeessa (ks. PuVL 6/2007 vp) — ei ole saavutettavissa juurikaan kustannussäästöjä. KUJA-hankkeen osalta pääasiallinen syy kumppanuuteen siirtymisessä näyttäisikin olevan tarve saada vähennettyä puolustushallinnon kehyksestä 572 henkilötyövuotta, jotta tuottavuusohjelman asettamiin tavoitteisiin päästäisiin. Kumppanuushankkeiden osalta voidaan valiokunnan mielestä merkittävänä epäkohtana pitää myös sitä, että mahdollisesti saavutettavat säästöt eivät tule täysimääräisesti puolustusvoimien käyttöön, vaan valtiovarainministeriö haluaa tuottavuussäästöistä puolet esimerkiksi tietotekniikan osalta.

Valiokunta korostaa, että tärkeimmän kriteerin kumppanuuksiin siirtymistä arvioitaessa on oltava sekä rauhan että kriisiajan vaatimusten täytyminen ja hyvän henkilöstöpolitiikan noudattaminen. Valiokunta yhtyy selonteon linjaukseen siitä, että hallinnonalan kehittämisessä tavoitteena tulee olla oman toiminnan kehittäminen. Kumppanuushankkeiden perusteina voivat olla vain toiminnalliset ja taloudelliset syyt, ei itsetarkoituksellinen oman henkilökunnan määrän vähentäminen. Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että maavoimien materiaalin kunnossapidon kumppanuushankkeesta tehdään seurantaselvitys, kuten selonteossa on todettu.

Valiokunta pitää uskottavan puolustuskyvyn ylläpitämisessä tärkeänä, että puolustushallinto saa myös jatkossa riittävän määrän osaavaa henkilöstöä. Tämä tulee olemaan haastava tehtävä kilpailun kiristyessä ammattitaitoisesta työvoimasta. Tässä kilpailutilanteessa puolustushallinto voi pärjätä vain hyvällä ja vastuuntuntoisella henkilöstöpolitiikalla.

Sotilaseläkejärjestelmä ja elinaikakerroin

Elinaikakerroin otettiin uutena vanhuuseläkkeiden suuruuteen vaikuttavana tekijänä lakisääteisiä työeläkkeitä koskeviin lakeihin vuoden 2005 alusta. Elinaikakerroin otetaan käyttöön vuoden 2010 alusta. Uudistuksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti myöhentää pitkällä aikavälillä eläkkeelle siirtymistä 2—3 vuodella.

Elinaikakerroimen vaikutuksia kompensoivat yleisessä eläkejärjestelmässä erityiset karttumet, jotka kannustavat työntekijää jatkamaan pidempään työelämässä. Näitä kompensatioita ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan sisälly sotilaseläkejärjestelmään. Kompensoinnin estää sekä puolustusvoimista että rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa säädetty pakollinen eroamisikä ja eläkelaisissa säädetty maksimikarttuma, jota ei ole siviilieläkkeissä.

Elinaikakerroimen soveltaminen sotilaseläkkeisiin tulee asiantuntijakuulemisten mukaan jatkossa leikkaamaan sotilaseläkettä 15—20 prosenttia. Tästä lopputuloksena saattaa taas olla ennakoitua huomattavasti suurempi eläkepoistuma sotilasviroista jo vuonna 2009. Saadun selvityksen mukaan asia koskee tänä vuonna noin 250:tä sotilasta.

Valiokunta toteaa, että sotilaseläkejärjestelmä on keskeinen ja kiinteä osa puolustusvalmiutta. Aktiivipalveluksessa olevalla kantahenkilökunnalla voidaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan täyttää vain noin puolet sodan ajan joukkojen johtajatehtävistä. Sotilaseläkejärjestelmän avulla tuotetaan määrällisesti riittävä ja iältään sopiva johtajareservi sodan ajan joukkoihin.

Puolustusvaliokunta pitää asian ratkaisemista pikaisella aikataululla välttämättömänä, jotta hyvin toimivan sotilaseläke-

järjestelmän perusteita ei romuteta. Välttömänä toimenpiteenä pitäisi pystyä sopimaan siitä, ettei elinaikakerrointa sovelleta sotilaseläkkeisiin ensi vuonna, jotta tarvittavien ratkaisumallien selvittämiseen olisi riittävästi aikaa.

Sotilasammattihenkilöstön asemaan puolustusvoimissa liittyy myös kysymys määräaikaista sotilasviroista. Valiokunta toteaa, että määräaikaista sotilasvirat otettiin käyttöön kahdessa vaiheessa, vuosina 1997 ja 2001 (ks. PuVM 1/2001 vp). Uudistuksen tavoitteena oli lisätä merkittävästi määräaikaista sotilasvirkoja kaikkiin sotilasammattiryhmiin, jotta sodan ajan johtajavajetta saataisiin myös tätä kautta vähennettyä. Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjattiin, että noin 15 prosenttia sotilashenkilöstöstä palvelee vuonna 2012 määräaikaissa palvelussuhteissa.

Saadun selvityksen mukaan määräaikaisiin sotilasvirkoihin, joita on sekä upseeristossa että aliupseeristossa, liittyy tiettyjä ongelmia. Ongelmatekijöitä ovat muun muassa palvelussuhteen ehdot ja palvelussuhdeturva. Toisaalta puolustusvoimilla on selkeät toiminnalliset tarpeet määräaikaisiin virkoihin tiettyjen tehtävien osalta. Valiokunta toteaa, että määräaikaisiin sotilasvirkoihin liittyvät ongelmat tulee ratkoa puolustushallinnon ja henkilöstöjärjestöjen välisissä neuvotteluissa.

Puolustusvoimat muiden viranomaisten apuna

Puolustusvoimien virka-aputehtävät

Muiden viranomaisten tukeminen on annettu puolustusvoimien toiseksi tehtäväksi puolustusvoimista annetussa laissa. Valiokunta pitää hyvänä ja kustannustehokkaana järjestelynä sitä, että puolustusvoimat tarjoaa erityisosaamistaan, kykyjään ja voimavarojaan mahdollisimman laaja-alaisesti muun yhteiskunnan käyttöön. Valiokunta huomauttaa, että muun muassa NH 90 -helikopterihankintaa perusteltiin päätöstä tehtäessä myös niiden käyttämisellä siviiliyhteiskunnan kriisitilanteissa. Valiokunta pitää tärkeänä,

että helikopteritoimintaa kehitetään siten, että niitä voidaan hyödyntää mahdollisimman monipuolisesti muiden viranomaisten tukemisessa.

Puolustusvoimien yhteistoiminta eri viranomaisten kanssa tapahtuu kaikilla hallinnon tasoilla. Normaaliajan yhteistoiminnalla luodaan perusteet niin häiriötilanteiden kuin myös poikkeusolojen kiinteää ja toimivaa yhteistoimintaa varten. Puolustusvoimat voi tarvittaessa tukea muita viranomaisia sekä kotimaassa että ulkomailla, ja esimerkiksi EU:n yhteisvastuulausekkeen toimeenpanon mukaisesti tehtäviin voidaan käyttää myös sotilaita.

Puolustusvoimien kyky tukea muita viranomaisia perustuu valmiussuunnitteluun ja -harjoitteluun. Saadun selvityksen mukaan puolustusvoimat antaa virka-apua eri viranomaisille nykyisin noin 400—500 kertaa vuodessa. Tiettyissä virka-aputehtävissä, kuten pelastustehtävissä, voidaan valiokunnan mielestä perustellusti käyttää myös asevelvollisia. Virka-aputehtäviin voidaan käyttää myös maakuntajoukkoja, kuten tapahtui Nokian vesikriisin jälkihoidon yhteydessä. Valiokunta toteaa maakuntajoukkojen osalta saamaansa selvitykseen perustuen, että niiden kehitystyö etenee maakunnissa suunnitellusti ja joukkojen toimintavalmius on hyvä huolimatta siitä, että kaikkia miehistötehtäväpaikkoja ei vielä olekaan saatu täytettyä suunnitellusti.

Yhteiskunnan toimintojen turvaaminen kriisioloissa

Perinteisen sodan ja rauhan tilan välillä vallitsee kestoiltaan vaihteleva harmaa vaihe. Sille on ominaista sotilaallisen voiman käytön uhka tai rajoitettu käyttö painostusmielessä. Harmaaseen vaiheeseen liittyy myös poliittista ja taloudellista painostusta sekä epäsymmetrisen sodankäynnin muotoja, jotka häiritsevät yhteiskunnan toimintoja. Epäsymmetrisessä sodankäynnissä valitaan haavoittuvimmat kohteet ja käytetään menetelmiä, joiden torjuntaan vastustaja ei ole riittävästi varautunut. Sen tärkeimpiä ilmenemismuotoja ovat kansainvälinen terrorismi, pyrkimys joukkotuhoaseiden hankintaan ja niiden käytöllä uhkaamiseen, tietojärjestelmiin kohdis-

tuvat hyökkäykset sekä informaationsodankäynti. Epäsymmetrisiin uhkiiin varautuminen edellyttää valiokunnan mielestä sekä kansainvälisten että kansallisten turvallisuusviranomaisten yhteistyön lisäämistä.

Selonteossa todetaan, että Suomella on hyvin toimiva varautumisen perinne kokonaismaanpuolustuksen toimintamallin kautta. Kokonaismaanpuolustuksella tarkoitetaan kaikkia niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. Valtioneuvosto vastaa yhteiskunnan toimivuudesta kaikissa tilanteissa. Puolustusministeriö vastaa eri hallinnonalojen kokonaismaanpuolustuksen toimien yhteensovittamisesta. Kukin ministeriö, virasto ja laitos huolehtii omaan toimialaansa kuuluvista kokonaismaanpuolustuksen valmisteluista ja toteuttamisesta. Valiokunta toteaa, että vuosikymmenien saatossa hioutunut toimintamalli on luonut vankan perustan julkisen sektorin sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen varautumisen yhteensovittamiselle.

Selonteossa todetaan, että toimintaympäristön muutokset, hallinnon kehittyminen sekä mahdolliset lainsäädännölliset muutokset edellyttävät tällä hallituskaudella kokonaisvaltaista selvitystä yhteiskunnan varautumisesta. Selvityksessä arvioidaan nykyinen kokonaismaanpuolustuksen toimintamalli, YETT-strategia ja sisäisen turvallisuuden ohjelma sekä näiden sisältö, järjestelyt, johtosuhteet, vastuut ja toimeenpano. Tässä yhteydessä tulee harkittavaksi kansallisen turvallisuusneuvoston perustaminen.

Ennakoimatta tämän selvitystyön lopputulosta valiokunta haluaa korostaa nykyisen koordinaatiomekanismin toimivuutta. Suomi on pieni maa, jossa resurssit ovat rajalliset. Eri hallinnonalojen keskeiset toimijat ovat jo nyt edustettuina useissa päällekkäisissä organisaatioissa, joten kokonaan uusien orgaaneiden perustamisen sijasta tulisi ensijaisesti tarkastella, miten nykyistä toimintamallia voitaisiin edelleen kehittää. Valiokunta

pitää tarpeellisena, että jatkotyössä arvioidaan myös, pitäisikö termi kokonaisuomaanpuolustus muuttaa asiaa paremmin kuvaavaksi.

Terrorismi ja verkkohyökkäykset

Epäsymmetristen uhkien osalta puolustusvoimien tulee omassa toiminnassaan varautua erityisesti tietoverkkohyökkäysten torjuntaan sekä terrorismin torjuntaan. Valiokunta huomauttaa saamaansa selvitykseen perustuen, ettei viranomaisten tai pankkien ylläpitämiin verkkosivuihin kohdistuvia palvelunestohyökkäyksiä voida pitää hyökkäyksinä yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria kohtaan. Verkkopalvelujen kaatuminen ei vielä halvaannuttaisi yhteiskunnan toimintaa, vaikka tällaisilla hyökkäyksillä onkin merkittävä julkisuusarvo ja niistä kansalaisille koituva haitta on todellinen.

Koko yhteiskunnan toiminta voisi sen sijaan vakavasti vaarantua, mikäli tietoverkkohyökkääjä pääsisi tunkeutumaan sisälle keskeisiin tietojärjestelmiin. Suomessa digitaaliset ohjaus- ja automaatiojärjestelmät pyritään pitämään erillään avoimesta tietoverkosta. Esimerkiksi rahoiliikenteen, energialaitosten, teleoperaattoreiden, teollisuuden ja päivittäistavaralogistiikan järjestelmät pyritään suojaamaan ja eristämään mahdollisimman hyvin. Saadun selvityksen mukaan Suomessa tilanne onkin tässä mielessä parempi kuin monessa muussa EU-maassa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusvoimat on varsin hyvin jo nyt varautunut tietoverkkohyökkäysten toimintaan. Puolustusvoimien kriittiset järjestelmät ovat internetistä irrallaan olevia suljettuja verkkoja. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa tarvetta suojata myös muiden viranomaisten kriittiset tietoyhteydet mahdollisimman hyvin. Valiokunta toteaa, että puolustusministeriön hallinnonalalle on osoitettu vuonna 2009 suuruudeltaan 197 miljoonan euron määräraha koko julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden parantamiseen.

Terrorismirikosten torjunnassa puolustusvoimilla on selkeästi muita viranomaisia tukeva tehtävä. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että terrori-iskujen uhka Suomessa on yhä varsin alhainen, mutta sen vaikutusalue lähenee Suomea. Valiokunta yhtyy selonteon toteamukseen siitä, että joukkotuhoukset terroristien käsissä ovat erityinen uhka koko kansainväliselle yhteisölle. Siksi maailmanlaajuinen yhteistyö joukkotuhoukset leviämisen estämiseksi on ensiarvoisen tärkeää. Konkreettisin Suomea koskeva terrorismiuhka kohdistuu valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisiin kriisinhallintajoukkoihin ulkomailla.

Valiokunta korostaa, että suomalaisjoukkojen toimintakonseptissa ja joukkojen varustamisessa on terrorihyökkäysten uhan torjuntaan kiinnitettävä erityistä huomiota.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Kriisinhallinnan muuttuneet vaatimukset

Kriisinhallintajoukkojen toimintaolosuhteet ovat entistä vaativampia, eikä joukoilla ole samaa huoltotukea kuin kotimaassa. Kriisialueella on monia erityyppisiä toimijoita. Paikallisväestö ei välttämättä hyväksy kriisinhallintajoukkoa. Vakauttamisen lisäksi pitää pystyä rakentamaan alueelle toimiva yhteiskunta. Tämä edellyttää sotilaiden ja siviilien tiivistä yhteistyötä ja koordinoitua. Operaatiot kestävät pitkään ja vaativat kansainväliseltä yhteisöltä vahvaa sitoutumista.

Suomen on varauduttava yhä vaativampaan sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan Euroopan reuna-alueilla ja ulkopuolella. Paineet kansainvälisen kriisinhallintapanoksen kasvattamiseen voivat lisääntyä. Kriisinhallinta edellyttää nopeaa monikansallista ja kansallista päätöksentekoa sekä korkeassa valmiudessa olevia riittäviä sotilaallisia voimavaroja.

Valiokunta näkee, että varusmiespalveluksen suorittaminen antaa hyvät edellytykset osallistu-

miselle kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Kriisinhallintatehtävistä kiinnostuneita reserviläisiä on löytynyt käynnistettäviin operaatioihin yli tarpeen. Lisäksi laaja rekrytointipohja on tarjonnut mahdollisuuden räätälöidä kulloiseenkin operaatioon sopiva joukkokokoonpano.

Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan merkitys

Valiokunta korostaa, että kriisien hoidossa korostuu nykyisin tiivis siviili-sotilaskoordinaatio. Kansainvälinen kriisinhallinta muodostaa kokonaisuuden, jonka osia ovat kehityspolitiikka, varhaisvaroitus ja konfliktinesto, akuutin vaiheen sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta sekä vakauttaminen, kriisien jälkihoito ja jälleenrakennus. Kriisialueen jälleenrakennus vaatii sotilasoperaation kautta saatavaa turvallista toimintaympäristöä, jossa siviilitoimijat pystyvät tehokkaasti toimimaan. Sotilasoperaatioiden menestyksellä päättyminen taas vaatii määrätietoista siviilikriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön elementtien käyttämistä. Siviilikriisinhallinnalla ja kehitysyhteistyöllä on merkittävä tehtävä kriisien ennaltaehkäisyssä. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinta on päämäärä, johon kaikki kriisinhallinnan kanssa toimivat kansainväliset järjestöt pyrkivät.

Valiokunta nostaa tässä yhteydessä esiin YK:n päätöslauselman 1325, joka sisältää konkreettisia vaatimuksia naisten ja tyttöjen ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittamisesta konfliktitilanteessa. Päätöslauselman velvoitteet liittyvät myös kriisinhallinnan toimijoiden rooliin. Yksi velvoitteista edellyttää sukupuolinäkökulman integroimista rauhanturvaoperaatioihin ja antamaan rauhanturvahenkilöstölle erityiskoulutusta naisten ja lasten suojelusta, tarpeista ja ihmisoikeuksista konfliktitilanteissa.

Valiokunta pitää välttämättömänä selonteon linjausten mukaisesti siviilikriisinhallinnan resurssien lisäämistä nykyisestä huomattavasti. Tässä yhteydessä valiokunta huomauttaa, että henkilömäärävertailussa sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan välillä tulee jatkossakin olemaan merkittävä ero. Pääasiallisesti reserviläisten käyttöön perustuvassa sotilaallisessa kriisinhallinnassa rekrytointi on huomattavasti helpompaa kuin esimerkiksi kymmenien tai satojen siviiliasiantuntijoiden palkkaaminen (poliisit, oikeusvaltioasiantuntijat jne.).

Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan painopistealueet

Kriisinhallinta on keskeinen Suomen turvallisuuspolitiikan keino, jolla Suomi pyrkii edistämään maailman konfliktialueiden vakautta. Suomi on turvallisuuden tuottaja, ei sen kuluttaja. Kriisinhallinnan voidaan arvioida myös parantavan kansallisen puolustuksen ja kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittämistä. Valiokunta yhtyy näihin selonteissa esitettyihin päämääriin kriisinhallintaosallistumisen perusteista, mutta toteaa kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen ensisijaisen kriteerin olevan vaikuttavuus kriisien ratkaisemiseen. Koulutukselliset perusteet kriisinhallintatoimintaan osallistumiselle ovat toissijaisia tavoitteita.

Suomi on sotilaallisessa kriisinhallinnassa osallistunut 1990-luvun puolivälistä lähtien sekä YK:n, EU:n että Naton johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Osallistumisessa on valiokunnan näkemyksen mukaan ollut ratkaisevaa se, missä Suomi on kyennyt parhaiten auttamaan eikä niinkään operaatiota toteuttava taho. Suomi on osallistunut viime vuosina määrällisesti suurimmalla panoksella Nato-johtoisin operaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa. Saadun selvityksen mukaan Kosovo tulee myös lähitulevaisuudessa pysymään määrällisesti suurimpana operaationa suomalaisosallistumisen suhteen.

Valiokunta pitää hyvänä, että Suomi osallistuu muutaman vuoden tauon jälkeen myös isomalla osastolla YK-johtoiseen kriisinhallintaan Tsadin Minurcat II -operaatioissa. Suomen on tärkeää tukea YK-johtoista kriisinhallintaa myös konkreettisin joukkotarjouksin sotilastarkkailijoiden lähettämisen lisäksi.

Uutena elementtinä sotilaallisessa kriisinhallinnassa on Suomen osallistuminen unionin no-

pean toiminnan joukkoihin taisteluosastojen kautta. Kokemukset osallistumisesta Saksa—Hollanti—Suomi-taisteluosastoon vuonna 2007 sekä Suomen osallistuminen Ruotsin johtamaan Pohjoismaiseen taisteluosastoon vuonna 2008 ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan olleet pääosin hyviä.

Puolustusvoimille unionin taisteluosastotoiminta on asettanut uudenlaisia suunnittelu- ja rekrytointihaasteita nopean toimintakykyvaatimuksen lisäksi. Myös taisteluosastojen päivystysvuoroa edeltävä kansallinen ja monikansallinen harjoittelujakso on ollut normaalioperaatioita huomattavasti intensiivisempi ja pitkäkestoisempi. Tiivis kanssakäyminen taisteluosaston muiden maiden kanssa on mahdollistanut puolustusvoimille myös uusien yhteistyöverkostojen luomisen. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa erityisesti Hollannin kanssa tehtävään taisteluosastoyhteistyöhön. Taisteluosastotoiminnan puitteissa on ollut mahdollista osoittaa muille unionimaille suomalaisjoukkojen korkea koulutus- ja osaamistaso, mikä osaltaan lisää myös Suomen kansallisen puolustuksen uskottavuutta.

Taisteluosaosastokonsepti ei ole kuitenkaan ongelmaton. Unionitasolla ei ole tähän mennessä pystytty tekemään päätöksiä taisteluosastojen käyttämisestä. Osaston lähettäminen vaatii kaikkien unionimaiden hyväksynnän. Yksimielisyyksivaatimuksen lisäksi osastojen käyttämistä vaikeuttavat oleellisesti myös unionimaiden eriävät näkemykset siitä, miten taisteluosastojen toiminta rahoitetaan. Keskusteluissa taisteluosastojen yhteisrahoitusosuuden nostamisesta ei ole päästy eteenpäin. Tietyt suuret unionimaat näkevät jo nykyisin käytössä olevan rahoitusmallin merkitsevän niiden kannalta kohtuuttoman suurta maksurasitusta, vaikka taisteluosastojen valmiusvuorossa olevat maat joutuvat tosiasiallisesti vastaamaan valtaosasta operaatioon liittyvistä kustannuksista. Valiokunta huomauttaa, että samanlaista rahoituskeskustelua käydään myös Naton nopean toiminnan joukkojen osalta.

Valiokunta pitää merkittävänä riskinä sitä, että unionimaiden halu ja kyky luovuttaa joukkojaan taisteluosastoihin tulee vähitellen hiipu-

maan. Ongelma on erityisen suuri Suomen kohdalla, joka rekrytoi merkittävän osan taisteluosastoihin osallistuvasta henkilöstöstä reservistä. Saadun selvityksen mukaan puolustusvoimat on toistaiseksi onnistuneesti pystynyt kierrättämään taisteluosastoissa palvelleita reserviläisiä muissa kriisinhallintaoperaatioissa taisteluosastojen päivystysvuoron päättymisen jälkeen. Järjestely ei ole kuitenkaan ongelmaton perhesyiden tai siviiliammatin kannalta, sillä ajallisesti tällainen järjestely kestää yhteensä 2—2,5 vuotta.

Suomen seuraavat taisteluosastositoumukset ovat kahdessa osastossa vuoden 2011 alkupuolella. Sitä ennen taisteluosastokonseptista olisi valiokunnan näkemyksen mukaan hyödyllistä saada käyttökokemuksia.

Sotilaallisen kriisinhallinnan rahoitus

Valiokunta pitää tärkeänä, että sotilaalliseen kriisinhallintaan lähetettävien suomalaisjoukkojen varustus ja omasuojat ovat kaikissa tapauksissa ensiluokkaisia.

Suomen puolustusvoimien pääperiaate varustaa sotilaalliseen kriisinhallintaan lähetettävät joukot sodan ajan materiaalilla on valiokunnan mielestä hyvä. Mikäli operaatio-olosuhteet tai joukkojen omasuojan kehittäminen sitä vaativat, tulee joukoille hankkia kuitenkin myös materiaalia, jota kotimaan puolustus ei välttämättä vaadi.

Selonteossa todetaan, että kriisinhallinnan kasvaneet vaatimukset ja nykyisen vaikuttavuustason ylläpitäminen edellyttävät sotilaallisen kriisinhallintaan käytettävän määrärahasuhteiden asteittaista korottamista 150 miljoonaan euroon. Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahasuhteiden korottamisen taustalla ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös yhä vaikeammat ja kalliimmat operaatiot, joihin Suomi on osallistunut viime vuosina. Suomalaisotilaan kustannukset Tsadissa ovat noin kolme kertaa suuremmat kuin Balkanilla toimivan suomalaisotilaan.

Sotilaallinen kriisinhallintalaki (211/2006) mahdollistaa 2 000 sotilaan samanaikaisen osallistumisen. Käytännössä maksimimääräksi on

kuitenkin viime vuosina muodostunut noin 700—800 sotilasta. Tällä hetkellä suomalaisso-tilaita on eri operaatioissa noin 700 henkeä ja vuosikustannukset ovat noin 120 miljoonan euron luokkaa.

Sotilaallisten kriisinhallintamenojen nosto rahoitetaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan selonteossa linjatusta 2 prosentin tasokorotuksesta puolustushallinnon kehykseen. Tällä rahoituksella katetaan sotilaallisen kriisinhallinnan kuluista kuitenkin vain puolustusministeriön hallinnonalan osuus eli kalustokustannukset.

Rekrytointi kriisinhallintaoperaatioihin

Sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin hakeutuvien henkilöiden määrä on ollut 2000-luvulla laskussa. Aivan viime kuukausina on innokkuus hakeutua kansainvälisiin tehtäviin kuitenkin taas kasvanut. Suurimmat rekrytointihaasteet nykyisissä operaatioissa ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan esikunta- ja esiupeeerikoulutuksen saaneiden rekrytointi sekä tiedustelu-, johtamisjärjestelmä-, kuljetus- ja huoltoalan koulutuksen saaneiden värvääminen. Myös lääkärin ja sairaanhoitajien rekrytointitilanne on pysynyt haastavana.

Reserviläisten halua hakeutua sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ovat lisänneet yleis-

sen taloudellisen tilanteen lisäksi myös vuodenvaihteessa 2008—2009 tehdyt uudistukset, joissa tarkistettiin sekä koulutusajan korvauksia että Tsadin- ja Afganistanin-operaatioissa maksettavia päivärahoja. Lisätoimenpiteinä rekrytoinnin edelleen helpottamiseksi pyritään myös rauhan- turvaajien vakuutusturvan parantamiseen, auto- verokäytännön helpottamiseen, evp-henkilöstön rekrytointiin sekä puolustusvoimien palkatun henkilöstön osalta ratkaisuun, joka takaisi kansainvälisiin tehtäviin hakeutuville sotilaille mahdollisuuden palata lähtötehtäväänsä.

Suomen kokonaisvaltaisen kriisinhallintaan osallistumisen kannalta olisi valiokunnan mielestä tärkeää, että siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävien palvelussuhteen ehdot eivät merkittävästi poikkea toisistaan. Suomen resurssit kriisinhallintaosallistumisessa ovat rajalliset, ja palkkakilpailu haittaa valiokunnan mielestä kriisinhallinnan kokonaiskoordinaatiota.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Korkea-
vpj. Olli Nepponen /
jäs. Thomas Blomqvist /
Juha Hakola /
Reijo Kallio /
Saara Karhu /
Inkeri Kerola /
Jaakko Laakso /

Reijo Laitinen /
Juha Mieto /
Lauri Oinonen /
Reijo Paa-
Sirpa Paatero /
Sari Palm /
Eero Reijonen /
vjäs. Eero Akaan-Penttilä /

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Selonteon parlamentaarinen seurantaryhmä saavutti viime kesäkuussa yksimielisyyden puolustusmenojen nykytasosta. Seurantaryhmän yksimielisen kannanoton mukaan puolustusmenojen nykyinen taso turvataan. Samalla seurantaryhmä totesi, että valtiontalouteen kohdistuu siksi merkittäviä haasteita, ettei puolustusmenojen muiden hallinnonalojen menokehitystä suurempi nosto ole käytännössä mahdollista. Seurantaryhmän kannanoton jälkeen taloustilanne on olennaisesti heikentynyt ja julkisen talouden ongelmat ovat kasvaneet.

Vanhasen hallitus irrottautui parlamentaarisen seurantaryhmän linjauksista ilman mitään uusia keskusteluja puolueiden kesken. Asiantuntijakuulemisissa ei ole tullut esille mitään uusia käännettä selittäviä näkökohtia. Puolustusvaliokunnan enemmistö antaa lausunnossaan tuen tälle hallituksen virheelliselle linjaukselle vaikkakin viittaa jo siihen mahdollisuuteen, ettei rahoituslupausta voitaisi välttämättä ensi vaalikaudella täyttää. Joka tapauksessa on kestäväntöntä luvata puolustusmenojen reaalista kahden prosentin nostoa tilanteessa, jossa hallituksen omassa piirissä puhutaan tarpeesta julkisten menojen leikkauksiin.

Hallituksen linjaus antaa puolustusvoimien kehittämislle väärän signaalin ja on puolustusvoimien pitkänajan vastuulliselle kehittämislle vahingollinen. Epärealistiset menonlisäyslupaukset saattavat johtaa ylimitoitettuihin hankintaohjelmiin, joista on hankala irrottautua ja jotka pakottavat epätarkoituksenmukaisiin säästöihin puolustusvoimien muissa menoissa. Seuraukset voivat olla puolustusvoimien jokapäiväiselle työlle erittäin vahingollisia.

Edessä olevat talousnäkymät huomioiden nyt tulisikin toimia niin, että aiempi parlamentaarinen yhteisymmärrys puolustusmenojen nykytason säilyttämisestä voitaisiin turvata. Tämä tarkoittaisi lähivuosina selvästi pienempien varusteluohjelmien käynnistämistä kuin hallituksen linjaus sisältää. Samanlaista varusteluohjelmista tinkimistä tehdään parhaillaan maailmanlaajuisesti, eikä se vaaranna Suomen puolustuksen uskottavuutta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Reijo Laitinen /sd
Saara Karhu /sd

Reijo Kallio /sd
Sirpa Paatero /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Vanhasen hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaan Pohjois-Atlantin sotilasliitolla Natolla on "turvallisuutta ja vakautta ylläpitävä ja edistävä vaikutus". Lisäksi Naton tavoitteet "kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi ovat yhteensopivat Suomen ja EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa". Naton laajentumiseen hallitus ei näe liittyvän minkäänlaisia ongelmia.

Selonteon kirjoittajien mielestä sotilasliitto on "muuttunut yhä selvemmin laaja-alaiseksi turvallisuuspoliittiseksi ja kriisinhallintaa harjoittavaksi monenkeskiseksi järjestöksi". Sotilasliiton muutos edellyttää selonteon kirjoittajien mukaan Suomelta "yhä tiiviimpää yhteistyötä" Naton kanssa.

Osallistuminen Naton kumppaneille tarjoamaan yhteistyöhön ja kriisinhallintaan tukee selonteon mukaan Suomen sotilaallisten suorituskykyjen ja niiden kansainvälisen yhteensopivuuden kehittämistä ja "lisää Suomen turvallisuutta". Osallistuminen Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan edellyttää selonteon mukaan myös Suomen omien nopean toiminnan kykyjen kehittämistä. Jo nyt Suomi "kehittää omia sotilaallisia suorituskykyjään Naton standardien mukaisesti".

Sotilaallinen liittoutumattomuus mainitaan Suomen osalta selonteossa vain kielteisessä mielessä: "Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei voi käyttää sotilaallisen puolustuksensa suunnittelun perusteena ulkopuolelta saatavaa sotilaallista tukea". Sotilaallisen liittoutumattomuuden myönteisiä tuloksia ei mainita sanallakaan.

Selonteossa todetaan, että Naton jäsenenä Suomi saisi sotilasliiton 5. artiklan mukaiset turvatakuut, mutta ei problematisoida turvatakuita millään tavalla. Selonteko ei esimerkiksi kerro sitä, kuka tai ketkä toteaisivat sellaisen tilanteen olemassaolon, joka realisoisi turvatakuiden toteutumisen. Selonteko vain viittaa ulkoministe-

riön Nato-selvitykseen ja väittää jäsenyydellä olevan ennalta ehkäisevä, Suomen turvallisuutta vahvistava vaikutus.

Selonteko kutsuu sotilasliittoa häveliäästi liittokunnaksi ja mainitsee, että Naton jäsenenä Suomi olisi täysivaltaisesti mukana sotilasliiton päätöksenteossa.

Selonteko listaa myös muita Nato-jäsenyyden ns. hyötyjä: jäsenenä Suomi olisi mukana liittoutuman puolustus suunnittelussa ja puolustusmateriaaliyhteistyössä. Tämä "parantaisi Suomen puolustuskykyä ja yhteensopivuutta kansallisen puolustuksen, viranomaisyhteistyön ja kansainvälisen kriisinhallinnan tehtävissä". Jäsenenä Suomi osallistuisi myös liittokunnan sotilaallisiin huoltovarmuusjärjestelyihin.

Nato-jäsenyys edistäisi selonteon mukaan lisäksi Suomen kansainvälistä pelastuspalveluyhteistyötä, vahvistaisi kansainvälisen avun vastaanottokykyä sekä hyödyttäisi Suomen puolustusteollisuutta.

Selonteon mukaan "on olemassa jatkossakin vahvoja perusteita harkita Suomen Nato-jäsenyyttä".

Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden edistäminen on selonteon mukaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeinen tavoite. Selonteossa ei pohdita lainkaan sitä, edistäisikö Nato-jäsenyys tätä tavoitetta.

Selonteossa viitataan Venäjän "kriittiseen asenteeseen" Naton mahdolliseen laajentumiseen IVY-alueelle, mutta Venäjän kielteisen kannan Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen selonteko jättää kokonaan huomiotta. Sitä ei edes mainita.

Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksia Suomen ja Venäjän suhteisiin ei arvioida lainkaan, ei myöskään jäsenyyden vaikutuksia Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen.

Selonteon kirjoittajat kyllä myöntävät, että Suomen mahdollisella Nato-jäsenyydellä olisi heijastusvaikutuksia turvallisuustilanteeseen

Pohjois-Euroopassa ja lähialueilla, mutta eivät kerro, minkälaisia nuo vaikutukset olisivat.

Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutukset Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen samoin kuin Suomen ja Venäjän suhteisiin on kaiken kaikkiaan kuitattu vaikeammalla. Puolustusministeriön ylijohtajan Pauli Järvenpään mukaan vaikutukset olisivat yksinomaan myönteisiä.

Selonteon mukaan "Venäjän sotilaallisen voiman käyttö Georgiassa heijastuu turvallisuusajatteluun myös Suomen lähialueilla. Tämä saattaa johtaa puolustusjärjestelyjen uudelleenarviointeihin erityisesti Baltian maissa."

Selonteko jättää kertomatta, että Baltian maat pyrkivät Naton infrastruktuurin vahvistamiseen alueillaan. Naton turvatakuisiin tyytymättömät Baltian maat ovat hakeneet myös kahdenvälisiä turvallisuuspoliittisia järjestelyjä Yhdysvaltojen kanssa eivätkä ole sulkeneet pois myöskään sitä, että Yhdysvallat perustaisi sotilaallisia tukikohtia alueelle.

Selonteon kirjoittajat eivät ole halunneet pohdita, mitä "puolustusjärjestelyjen uudelleenarviointi" merkitsisi Itämeren, Suomen lähialueiden ja laajemminkin koko Pohjois-Euroopan turvallisuudelle.

Selonteko toteaa, että "jäsenyyttä mahdollisesti harkittaessa on arvioitava myös, mitä vaikutusta Suomen puolustusjärjestelmälle on Nato-maiden suuntautumisella asevelvollisuudesta ammattiarmeijoihin". Tätäkään arviota selonteko ei tee, vaan tyytyy toteamaan, että "myös Naton jäsenenä Suomi päättäisi itse puolustuksensa keskeisistä periaatteista".

Maanpuolustuskorkeakoulun selvityksessä sotilaallisen liittoutumisen vaikutuksista Suomen puolustusrakenteisiin arvioidaan, että liittoutuminen lisäisi painetta luopua yleisestä asevelvollisuudesta ja aluepuolustusjärjestelmästä. Myös puolustusministeri Seppo Kääriäinen totesi muutama vuosi sitten, että Suomen Nato-jäsenyys lisäisi ajan mittaan paineita korvata asevelvollisuus palkka-armeijalla ja johtaisi myös alueellisen puolustusjärjestelmän alasajoon.

Selonteossa ei myöskään vaivauduta selvittämään Nato-jäsenyyden aiheuttamia kustannuksia. Selonteko kyllä toteaa, että Nato suosittaa jäsenilleen, että ne käyttäisivät kaksi prosenttia bruttokansantuotteestaan puolustukseen. "Vuonna 2007 tämän tavoitteen täytti viisi Naton 26 jäsenmaasta". Ilmeisesti selonteon kirjoittajat katsovat — perustelematta kantaansa — että Suomi voi poiketa Naton suosituksista.

Yhteistyötä Naton kanssa on tarkoitettu laajentaa kaikilla alueilla. Selonteossa mainitaan Naton siviilivalmiustoiminta ja että "Suomen odotetaan osallistuvan laajasti tähän toimintaan". Sitä ei kerrota, kuka odottaa Suomen osallistuvan Naton siviilivalmiustoimintaan.

Mikäli selontekoon on uskomista, Suomi aikoo laajentaa yhteistyötä Naton kanssa lähivuosina tuntuvasti myös muilla sektoreilla.

"Suomi lisää osallistumistaan kumppanuus- ja yhteistyömaiden vakautta ja puolustussektorien kehitystä edistävään Naton toimintaan. Naton ulkosuhdetoiminnassa korostuu tämän ohella Naton vapaaehtoisten rauhankumppanuusrastojen merkitys.

Suomi lisää osallistumistaan Naton vakautta edistävään toimintaan ja vapaaehtoisrahoitukseen kohdentuen osallistumisen Suomen kannalta keskeisiin hankkeisiin.

Suomi jatkaa osallistumista Naton siviili- ja pelastuspalvelutoimintaan ja varautumiseen liittyvään suunnitteluun kehittääkseen omaa osallistumistaan.

Siviili- ja sotilasasiantuntijoiden lähettämistä Naton päämajaan, esikuntatehtäviin ja koulutukseen lisätään silloin, kun se on tarkoituksenmukaista ja palvelee Suomen tavoitteita.

Suomi kehittää edelleen yhteistyön muotoja ja jatkaa tehostettua vuoropuhelua Naton kanssa."

Kaiken kaikkiaan selonteon kirjoittajat eivät ole löytäneet ainoatakaan kriittistä huomautusta Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä tai yhteistyöstä Naton kanssa. Hyvällä syyllä voidaan sanoa, että Vanhasen hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on Nato-selonteko.

Hornet-koneiden ns. päivitys ja varustaminen uudella aseistuksella maksaa noin tuhat miljoonaa euroa. Lähes samansuuruisella summalla hankitaan uusia ohjus- ja tutkajärjestelmiä. Lisäksi puolustusmäärärahoihin on tarkoitus tehdä jo käytössä olevien poikkeuksellisten indeksikorotusten lisäksi ylimääräinen kahden prosenttiyksikön korotus vuodesta 2011 alkaen.

Vanhasen hallitus onkin lisäämässä puolustusmäärärahoja tavalla, jota kansainvälisen talouskriisin rasittama julkinen talous ei kestä ilman, että olisi pakko tehdä leikkauksia muista määrärahoista.

Vasemmistoliitto ei hyväksy selontekoon rakennettua puolustusmäärärahojen korotusautomaattia.

Ehdotus

Ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavat perustelulausumat:

Suomen Nato-jäsenyys vaikuttaisi kielteisesti Itämeren alueen ja koko Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Jäsenyydellä olisi kielteinen vaikutus myös Suomen ja Venäjän suhteisiin. Siksi eduskunta edellyttää, että Suomi pysyy myös jatkossa sotilaallisesti liittoutumattomana.

Hallitus on lisäämässä tuntuvasti puolustusmäärärahoja jo käytössä olevien poikkeuksellisten indeksikorotusten lisäksi myös vuosittaisella kahden prosentin ylimääräisellä korotuksella vuodesta 2011 alkaen. Eduskunnan mielestä uuden korotusautomaatin hyväksymiselle vaikeutuvassa taloustilanteessa ei ole perusteita.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Jaakko Laakso /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Koko maan puolustuksen tulee olla ensisijainen lähtökohta Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle. Yleiseen asevelvollisuuteen perustuvat, nykyisellä varuskuntarakenteella toimivat puolustusvoimat tulee ylläpitää ja varustaa mahdollisimman hyvin turvallisuudesta ja toimivuudesta tinkimättä.

Loppuvuonna 2008 alkanut talouden taantuma on asettanut maamme talouden uuteen tilanteeseen. Yhden budjettisektorin sitominen pysyvään rahoituslisäykseen ei ole kestävä signaali. Parlamentaarisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan seurantaryhmän näkemys on edelleen ajankohtainen.

Puolustustarviketeollisuuden hintakehitystä on seurattava nykyisessä talouden tilanteessa tarkasti. Puolustusvoimien pitkäjänteisestä kehityksestä tulee huolehtia ja sitoa puolustusvoimien budjettikehitys koko yhteiskunnan taloudelliseen kehitykseen tasapainoisesti kaikkien yhteiskunnan toimintojen kanssa.

Globaali taloustilanne ja kriisinhallinnan uusimmat käänneet tulee ottaa huomioon pohdit-

taessa puolustusvoimien rahoittamista ja voimavarojen jakamista puolustusvoimien kolmen päätehtävän osalta. On jatkossa kiinnitettävä huomiota siihen, miten taloudelliset resurssit puolustussektorilla jakautuvat 1/3-periaatteen mukaisesti henkilöstön, toiminnan ja materiaalin kesken.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta edellyttää, että uskottavan puolustuskyvyn ylläpidon, kehittämisen ja käytön tavoitteiden saavuttamiseksi ilman merkittäviä organisaatiomuutoksia puolustuksen kokonaisrahoituksen taso turvataan, mikä edellyttää vuotuisen hinta- ja kustannustason nousun kattamista sekä eduskunnan vuosittain päättämää korotusta valtiontalouden menokehyspäätöksen yhteydessä seuraaviksi neljäksi vuodeksi.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Sari Palm /kd